

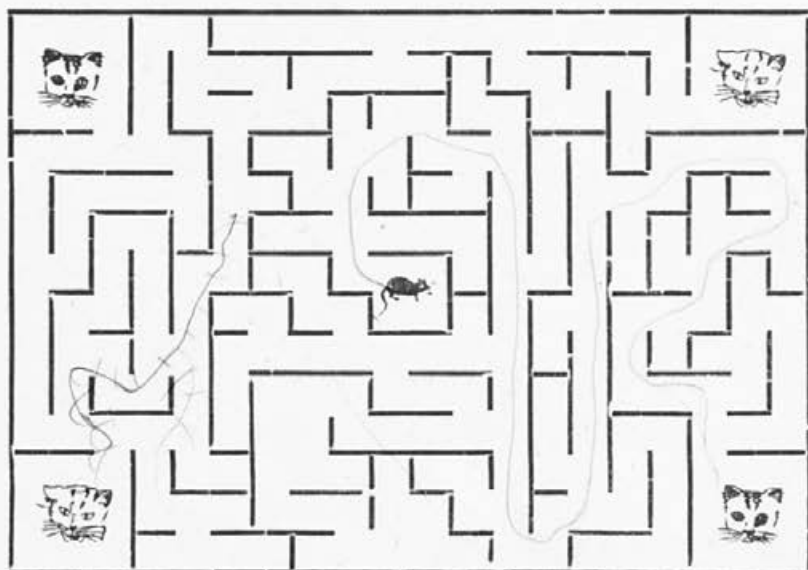
NAŠ ROD

LETNIK X.

LETO 1938./39.

3

CICIBANOVA SKRIVALNICA

Katera mucka se bo mastila z miško?

Trije izžrebani rešilci »Cicibanove skrivalnice« in križanke »Zvezda« bodo nagrajeni.

Naslovna slika: »Jesenski dan«.

Foto: Janko Pogačnik, fototrgovina, Ljubljana, Tyrševa cesta.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom in ga prejemajo naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo naročnino za list in publikacije »Mladinske matice«, v mesečnih obrokih po din 2'50.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko združenje« — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Metod Kumelj.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Franc Štrukelj).

Ludovik Mixel

IVAN CANKAR — OTROK

Spomin na 20 letnico njegove smrti

Ni pisatelja pri nas, ki bi bil toliko napisal o sebi ko Ivan Cankar. Po kateri koli izmed več ko tridesetih njegovih knjig posežeš na polici in katero koli stran odpreš — od povsod ti bo zažarela podoba njegove v ljubezni goreče duše nasproti, a kraj njega ti bo tisočkrat in tisočkrat zasijal trudni, bedni, dobri obraz njegove matere. Ivan Cankar je v svojem življenju prehodil velik kos sveta, kar ga je od obzorja do obzorja, in preromal je še neskončno večji, globlji svet človeškega srca. Prebojeval je vse boje, ki se more človek pod soncem vanje zaplesti, dosegel je marsikatero zmago in doživel prenekateri poraz. A naj se je kar koli godilo z njim — ostal je otrok do konca dni.

In biti otrok — to je najlepše, največje, kar more natura komu dati. Do vsega se lahko dokoplješ na svetu: duha lahko obogatiš s spoznanji, kakršnih še niso slutili rodovi pred teboj; z delom svojih rok lahko ustvariš čudesa, da bodo ljudje v prah padali pred njimi; denarja si lahko nabereš in z njim slave in časti. In vendar je vse zaman — nikoli ne boš bogatejši, vrednejši po srcu, kakor si bil takrat, ko si delal prve korake okrog domačega vogala, ko so ti ustne s težavo jecljale prve besede, ko si se s prvimi vprašanji zatekal materi v naročje. Kolikor si dober ali slab, ko posedaš po šolskih klopeh, približno toliko dober ali slab pojdeš skozi življenje. Zato ni lepše dote pod soncem, kakor je lepa, čista, iskrena mladost.

Ivan Cankar ni bil od belega kruha, iz gosposkih pernic doma. Na klancu nad bogatim, bahatim trgom mu je v siromašni bajti tekla zibel. Velike, široko odprte, zmerom začudene oči so mu zgodaj jele spoznavati nered in krivico sveta: na klancu siromakov solze in glad, v belih, v soncu nasmejanih hišah v dolini izobilje, samopašnost, trdota srca. Že takrat se je na dnu duše odločil, da nikoli ne pojde od teh svojih malih, bednih ljudi, da se nikoli ne da preslepiti od sijaja in napuha, te najbolj mikavne in najbolj klavrne vabe sveta. Kot otrok je videl svojo mater pred seboj: ženo, ki ji je usoda na pleče naložila samo trpljenje in gorje, a je vendar ostala tako lepa, čista, velika — nič pod milim nebom ji ni moglo ljubezni skaliti. Ko je zrasel, je okusil življenje od vrha do tal, a ta njena podoba mu ni šla ni-

koli izpred oči. In iz bogate duševne dediščine, ki jo je v svoji siromaščini edino lahko darovala otroku, je ustvaril brez števila črtic, po-
vesti, knjig, kakršnih ni še noben slovenski pisatelj pred njim.

K nji, na ta svoj klanec, v to svojo mladost se je vračal zmerom in od poudar — nobena cesta skozi življenje mu ni bila tako široka in tako dolga, da ne bi bil vedel poti nazaj. Kup lačnega drobiža v bajti; enajsta šola pod mostom; otroci, ki hodijo v prešce in ki jim steze držijo skozi svetove, polne nedoumnih skrivnosti in strahu; stradajoči študentje, delavci, bosopetci, grešniki, zavrženci — vsem, ki jim je gorje na čelo dahnilo svoj poljub in so kakor koli omahnili pred življenjem, se je za zmerom zapisalo njegovo srce. In zato so mu bile njihove duše odprta knjiga kakor nikomur.

In zato se tako radi zatekamo k njemu vsi, veliki in mali, kadar se nam nakopičijo peze na plečih, kadar nam je tesno pri srcu in ne vemo, kam bi in kako. Ali jo poznate, zgodbo o desetici, to najčudežnejšo zgodbo iz mladosti, kar jih je bilo napisanih pri nas? — Tešč, premočen, žalosten, obupan je študent — ta študent je Cankar sam — prišel v šolo. V odmoru mu pridejo povedat, da je prišlo pismo zanj. Bilo je od matere. »Ko sem razgrnil pismo,« piše, »je zaklenketalo na tleh; sklonil sem se in sem pobral: desetica je bila. Tista tenka, ogoljena, srebrna desetica, ki jih že zdavnaj ni več. Ko sem jo vzel v roko, me je obšlo kakor milost božja. Vse je vztrepetalo, vzplapolalo v meni, vzdignilo me kvišku, kakor v plamenu ljubezni. Videl sem tisto ljubo, velo, trepetajočo roko, ki je držala med prsti poslednjo desetico ter jo naposled spustila v pismo. Zakaj desetica je bila poslednja, to sem vedel, kakor da bi bilo na nji sami napisano. Skril sem se čisto v kot, da bi me nihče ne videl. Iz srca, iz prsi, iz vsega telesa mi je planil jok, stresal me kakor v vročici. Ali ko sem se vračal po stopnicah v šolsko izbo, je bilo v meni svetlo, svetlo. Iz daljave je videla moja mati mojo boleost in se je smehljaje ozrla name, kakor se ozre samo ljubo sonce. In glej, čudo nebeško, res so se bili razmaknili oblaki in veselo sonce je zasijalo skozi okno.«

Kadar boš velik, jo beri zmerom iznova, to zgodbo o desetici. Morda se na tihem razjočeš ob nji, in ko se razjočeš, boš tako majhen, tako neskončno majhen sam pred seboj. In če boš znal biti majhen kakor ta Cankar-študent, utegneš biti kdaj še velik in silen, da boš lahko svet pregnetal v svojih rokah.

Umetnik prejme od narave dar umetnosti — zlato posodo, da iz nje deli skrivnost. Ta skrivnost je sok, ki teče skozi srce in se čisti v jezeru duše. Kdor pije iz keliha umetnosti, naj pojmi, da njen sok ni za okre-pilo telesa, pač pa njegove duše ...

V hrepenenju je umetnik kot leteča ptica, ki ji je smer široki gozd, dosežen cilj pa vejica drevesa ...

Fran Tratnik

Čvetka Golac

NA SPREHODU S CANKARJEM

Zdi se mi, da je bilo lani — tako hitro gredo leta — saj je že od takrat minilo lepo število let, ko sva hodila s Cankarjem za Ljublanico. Tam je bilo neke od stare cukrarne proti Kodeljevemu, ki je bilo takrat še vse v njivah in travnikih, in sva se menila o najinem prijatelju, pesniku Murnu, ki je bil umrl že nekaj let poprej. Povedal sem, da sem se tod mnogokrat sprehajal z njim in da sva hodila v gostilno v Štepanjo vas, kadar sva prejela kako »mastno« nagrado za svoje pisanje.

»Saj res, tja pojdiva,« povzame Cankar. »Rad sem imel tega fanta, škoda ga je, mi boš še kaj povedal o njem.«

»Pojdiva po bližnjici,« sem predložil in krenil med njivami od Ljublanice, »saj imam tudi jaz nekaj drobiža, da bo za malo južino —«

Kar naju obsuje truma šolarjev.

»Ti mala, kako ti pa je ime,« se obrne Cankar do majhne punčke bledega, nežnega obraza, ki je šla že nekaj časa vstric naju. Pogledala ga je začudeno in osuplo z velikimi očmi.

»Ali ne poveš,« je silil vanjo, ko je v zadregi povsila oči.

»Francka sem,« je potem dahnila.

»Francka! Tako je bilo ime moji materi. O ti punčka! In rjave oči imaš, prav takšne, kot jih je imela ona! Da bi bila tudi ti tako pridna in dobra, kot je bila moja mati, pa veliko bolj srečna! Da se ne bi jokala po vse noči, da ne bi stradala in trpela!«

Deklica ga je strme poslušala.

»Da, da, Francka, kaj pa je tvoja mama?«

»Pere!«

»In oče?«

»Saj nima očeta,« so zakričali vmes drugi otroci.

»O ti uboga Francka, kaj bi pa rada imela? No, reci, kaj bi kupila, ako bi imela denar?«

Deklica je pomolčala, nevede, kaj bi rekla. Cankar vzame, kar je imel drobiža v žepu.

»Le povej, vidiš, na desetico!«

»Zvezek pa svinčnik!«

»Pa kaj še?«

»Pa bonbone.«

»Ali bo dovolj, Francka?«

Otrok je prikimal.

»Da, Francka, le pridna bodi, no, saj vem, da si pridna. Kajne, da si? Pa mamu moraš rada imeti! O, kako so matere dobre! In pozdravi jo v mojem imenu!«

Od vseh strani so se gnetli otroci proti nama.

»Kdo si pa ti?« se je obrnil Cankar proti najbližjemu šolarju.

»Kako ti je ime?«

»Viktor!«

»Oj, kako gosposko ime! Ali je tvoj oče gospod?«

»Ne, v mesto hodijo delat.«

»No, kaj bi pa ti rad imel?«

»Novo suknjo pa belega kruha in piškote!«

Cankar se je zasmel na glas.

»No, veš kaj, to je vse preveč za danes! Na, tu imaš za pogačo in piškote, suknjo ti bo pa kupil oče. Ali veliko zasluži?«

»Ne vem!«

»Le pozdravi očeta, pa mamu tudi lepo pozdravi! Reci, neki romar vas

CANKARJEV BRAT KAREL IN PESNIK FRAN PINZGAR
PRI OTVORITVI CANKARJEVEGA SPOMEMIKA NA
VRHNIKI

pozdravlja, ha, ha, tisti, ki nosi have-
lok pa oguljen klobuk.«

Vsi otroci so se na glas zasmeli in
pritiskali na naju.

»Fantič, čigav si pa ti, kako ti pa
je ime?« je Cankar nagovoril dečka,
ki je šel tik pred njim.

»Janez sem.«

»Janez! Jaz sem tudi Janez! O, da
bi se ti bolje godilo kakor meni! Ve-
liko, veliko bolje! In da bi bil bolj
pameten! Kaj bi pa rad kupil?«

»Čevlje pa štrukelj!«

»Lej ga, fanta, kako je moder!
Oboje bi rad imel, koristno in sladko!
Na, tu imaš, nekaj boš že dobil za to.
Kaj pa je tvoj oče?«

»Obleko delajo.«

»No vidiš, mogoče pridem kdaj
suknjo pomerit, ako ni predaleč.«

Vedno več rok se je stegovalo proti
njemu, in Cankar je delil, dokler ni
vsega razdal. Zasmel se je in se
obrnil proti meni.

CANKARJEV SPOMENIK NA VRHNIKI

»Ali imaš kaj?«

»Saj veš —«

»Sem daj! Bodi tako neskončno
dober!«

Ko sem dal, je začel iznova deliti.

»Kdo si pa ti?«

»Jaka.«

»Jaka, ha ha,« se je zasmel Can-
kar. »Lepo ime! No, kaj boš kupil?«

»Cigarete!«

»Kaj, cigarete,« se je zavzel Can-
kar. »Tako majhen, pa že kadiš, kdo
te pa je naučil?«

»Očal!«

»No, veš kaj, kaj pa je tvoj oče?«

»Zidar!«

»Pa ti sam daje cigarete?«

»Če mi ne da, pa mu ukradem!«

»O ti nesrečni otrok! Na, na, tu
imaš, samo očetu ne smeš več jemati!
Ali mi obljubiš?«

»Že, ako jih bom sam imel!«

»Kaj pa bo s teboj, ti ubogi Jaka!
Ali nič ne bereš, ali te ne uče v šoli,
da se ne sme krasti? Tak mlad, mo-
čan deček si, ali ne veš, da fantje ne
kradejo? No, saj vem, da ne boš več!«

Zmeraj več je bilo praznih dlani
pred njim, ki so prosile, glasovi otrok
so skušali prevpiti drug drugega, in
Cankar je delil, se smejal in vpraše-
val. Zdelo se mi je, da so dobili ne-
kateri po dvakrat, seveda Cankarja
to ni vznemirjalo. In tudi zahteve so
bile vedno večje. Ta bi rad kupil ko-
nja, oni bi zidal hišo —

»Otroci, zdaj je pa konec,« je rekel
Cankar, ko je razmetal vse, kar sva
imela.

»Pojdite lepo domov in vsak naj
pozdravi mamo v mojem imenu! O,
kako so matere dobre!«

Otroci so videli, da se je posušil
srebrni studenec, in so se razleteli z
glasnim krikom in smehom.

»Stric, pa še kaj pridite!«

»In veliko prinesite!«

»Dva žaklja kron!«

Le Francka, tista drobna deklica,
je šla zamišljeno pred nama.

Nenadoma se je Cankar zasmel
veselo in brezskrbno:

»Veš kaj, to sva lepo napravila!«

Anton Ingolič

SIROTE

Ilustriral
Fran Mihelič

4.

Oprezno sta se približala županovemu kozolcu. Ko se je Tinček prepričal, da ni nikogar v bližini, je zažvižgal na poseben način, kakor so bili dogovorjeni. Tu v velikem županovem kozolcu, ki je stal nekoliko oddaljen od ostalih poslopij na paši ali pred cerkvijo ob nedeljah so se namreč sestajali štef, Tinček in Slavko. Bili so neločljivi tovariši, čeprav niso bili istih let. Vezala jih je druga vez: v vsej vasi so bili najrevnejši in živeli so pri tujih ljudeh; nihče se ni brigal zanje, bili so navezani sami nase. Ker so bili stalno skupaj, so jih otroci sploh imenovali »sirote«, čeprav je prava sirota, brez staršev, bil samo Slavko, Tinček je imel sicer starše, a zadnje mesece se niso več brigali zanj in tudi ni vedel, kje so, štef pa je dobro vedel zanje, a bili so tako revni, da mu niso mogli dajati kruha in so ga poslali služiti.

Morala sta precej dolgo čakati. Mrak je že ležal nad vasjo. Ljudje so že opravili živino in so se odpravljali spat. Le ponekod so še bedeli: tam se je zbiralo mlado in staro h kozuhanju.

»Mogoče leži in ne more vstati. Ali pa ga je župan res nagnal,« je spregovoril Slavko v strahu.

A tedaj se je odtrgala od županovega gospodarskega poslopja senca in se počasi približevala kozolcu.

»Že prihaja!« sta radostno ugotovila.

Res, bil je štef. Nogo je imel obvezano in močno je šepal.

»Sta me dolgo čakala?« ju je ogorčil.

»Da si le prišel, bala sva se že, da je kaj hujšega! Kako je?«

»Pri tej hiši ne morem več ostati!« je dejal žalostno štef in sedel na bruno pod kozolec, kamor sta sedla tudi Slavko in Tinček. »Župan je prišel ves divji iz gozda,« je nadaljeval čez čas štef. »Moral bi bil gnati na pašo, gospodinja pa so le videli, kako je z menoj in so me pridržali doma, zato pa je župan rohnal nad menoj. Dejal je, naj čimprej poberem svoje reči in odidem, od koder sem prišel, kajti on ne trpi, da bi mu kdo ugovarjal, kakor sem mu jaz v gozdu! Vsa vas se mi pokori,« je dejal, »le takšenle Haložanček mi bo ugovarjal! Ni dovolj, da sem zaradi njega ob tri smreke, še jezikal bi!« Ker pa nisem molčal in sem spet ponovil, da nisem ničesar zakrivil, mi je dejal, naj takoj odidem. Gospodinja so se me toliko usmili in mi dovolili, da ostanem tako dolgo pri njih, dokler si ne dobim druge službe. Tako sem brez strehe in še nogo imam ranjeno! Kaj naj napravim?«

»Pa pojdi domov,« je menil Slavko.

»Saj veš, kako je doma. Šest bratov in sester imam in vsi so mlajši od mene! Oče je viničar, nič svojega nimamo, a tudi gospodarjev vinograd ni velik. Doma stradajo in bi še bolj, če se vrnem domov. Spomladi sem ušel domov, pa sem videl, kako so me gledali postrani!«

»Toda kaj hočeš? V Doleni te nihče ne bo hotel že zaradi tega ne, ker se ne bo hotel zameriti županu. Če greš kam dalje, kaj bova potem midva s Tinčkom brez tebe?« je zaskrbelo Slavka.

»Najbolje bi bilo, ko bi mogli vsi od tod!« je dejal Tinček in se z bridkostjo spomnil Pehtine brezovke.

»O, da bi mogli!« je vzdihnil Slavko in z grozo pomislil na popoldanski prizor z bolno gospodinjo.

»Toda kam?« je vprašal Štef. »Kdo nas bo vzel zdaj na zimo?«

S takimi mislimi v glavah in z grenkim spoznanjem v srcu, da nimajo nikogar, ki bi jim pomagal, so utihnili. Sedeli so dolgo molče, okoli njih je zavladala popolna tema. Zvezde so se sicer bleščale, a nekje visoko na nebu, do zemlje ni prodrli njih svetloba. Mesec še ni vžlel. Iz vasi je bilo slišati glasen smeh in pogovor kožuhačev. Tudi dva ali trije psi so s svojim lajanjem motili nočno tišino.

»Pa bi šli v mesto!« je prvi spregovoril Slavko. »Tam bi se že našlo kaj!«

Tinček, ki je šele pred dobrim letom prišel iz mesta, se mu je bridko nasmehnil, rekoč:

»Tam je še slabše kot na vasi! Posebno midva, ki morava še v šolo, nimava tam kaj opraviti. A tudi Štef ne bi našel dela.«

»Pa bi šli na Pohorje!«

»Tudi tam ni nič!« je razložil Štef, ki je bil pred dvema letoma nekaj časa pastir na Pohorju. »Tam rabijo le pastirje, zdaj bo pa paše kmalu konec!«

»Jaz pa vem, kako naj napravimo,« je končno predlagal Tinček. »S Štefom pojdeva v nedeljo skozi vasi proti

Pohorju, da poiščeva vsaj za Štefa kakšno službo! Nekaj bova že našla! Ko se bo spoznal z ljudmi, pa bo našel za naju kaj primerne in seveda tudi za Treziko, kajti nje ne moremo pustiti same pri Pehti. Dotlej pa bomo že potrpe!«

»Tako bi bilo najbolje!« je menil tudi Slavko.

Štef je sicer ugovarjal, češ da ne bo nič, vendar je spoznal, da ni druge rešitve, saj pri županu so mu dnevi odmerjeni.

»Štef, ali boš mogel hoditi?« je zaskrbelo Slavka.

»Upam, da bo šlo!« je dejal Štef in se dvignil. V stopalu ga je sicer zaskrbelo, a junaško je zamolčal bolečino. Z velikim upanjem so se poslovili.

Štef je odšel na senik, kamor ga je spremljal tudi Tinček, ki je pogosto hodil spat naskrivaj k Štefu. Doma bi moral spati na svislih, kjer je bilo le malo slame. Pehta pa se ni brigala, kje je spal. Samo da je naspel kozo in prinesel mnogo denarja s svojih poti. Trezika je spala za pečjo.

Tako je odšel Slavko proti domu. Že večkrat je ob tako pozni uri odhajal sam domov, a nikoli ga ni bilo tako groza kot nocoj. Tiho se je splazil v hlev, pobožal vsako kravo posebej in ji želel lahko noč, potem pa zlezal po lestvi na svoje ležišče. Tu ga je čakala Belka. Pogladi je še njo in legel. Zdaj mu je postalo tako neizrečeno hudo, da je zajokal na glas. Krave so se prebujale in jele rožljati z verigami. Ena je celo vstala in zamukala. Zbal se je, da ne bi prišel gospodar, zato je utihnil in le pritajeno ihtel, šepetajoč:

»Mati, ljuba mati, zakaj si me tako zgodaj zapustila? Oče, če še živiš, kje si? Zakaj si me zavrgel? Ubogal te bom, samo pridi in vzemi me k sebi!«

Ko se je izjokal, mu je bilo laže, a tedaj mu je stopil pred oči popoldanski prizor. Z vsemi silami se je trudil, da bi zaspal in pregnal grozotne podobe. A ni jih mogel. Vedno znova

in še bolj žive so stopale predenj! Ječal je, stiskal Belko k sebi in se tresel od groze. Dolgo si je tiščal oči z obema rokama. Ko jih je čez čas spet oprezno odprl, ga je zazeblo od groze. Gospodinja je stala sredi hleva in naglo rasla iz tal. V trenutku je bila tolikšna, da se je dotikala z glavo stropa, svoje koščene roke je uprla na njegovo ležišče in sklonila svoje blede lice nadenj. Slavko je onemel, kri mu je zastala, niti ganiti se ni mogel. Bolnica pa je zaječala:

»Ne, nočem umreti! Smrt je tako strašna!«

Slavko je zakrilil z rokami, zatulil od strahu in se vrgel iz ležišča. Niti sam ni vedel, kako je prišel iz hleva. V blaznem strahu se je spustil na cesto in tekel naravnost proti županovemu seniku. Tu je zbudil Štefa in Tinčka in jima zaupal svoj privid. Potolažila sta ga in ga prepričala, da so bile samo sanje, čeprav je postalo tudi njiju strah.

»Ni druge pomoči, moramo od tod!« je sklenil Štef. »Saj je nemogoče, da ne bi bilo za nas še kje drugod boljšega kruha!«

Šele pozno so zaspali.

Drugi dan so živeli samo v misli na nedeljsko pot. Verovali so, da jih bo rešila!

A naslednjega dne sta se morala Tinček in Štef že v prvi vasi prepričati, da so si v sanjah laže našli gospodarja, kakor si ga bodo v resnici.

Pri prvi hiši so dejali, da naj gresta zdaj na zimo tja, kjer sta bila poleti. Pri drugi ni bilo bolje: na zimo ne bodo menjali pastirja. Pri tretji se je rejen kmet še ponorčeval iz Štefa:

»Kako boš pasel, ko si pa kruljav?«

Spet drugje so ju imeli za lenuha in pobalina! Nekje so ju nagnali, preden sta stopila čez prag. Tudi v sosednji vasi ni bilo nič. Poleg tega je Štef vedno teže hodil. Rana ga je začela močno skeleti. Vendar sta še krenila v tretjo vas. Spet nič; zavrnilo so ju kakor v prvih dveh. Nekateri so sicer dejali, naj prideta vprašat na pomlad, mo-

goče bo takrat kaj, drugi pa so ju imeli za lenuha in nepridiprava.

»Kaj naj storiva?« je pozno popoldne, ko sta zapustila zadnjo hišo v tretji vasi, vzkliknil Štef in se truden sesedel na trato ob cesti. »Vama s Slavkom bo že še nekako, bosta pač morala potrpeti do pomladi, kaj pa naj storim jaz? Kam naj grem?«

Tinček, ki je imel vselej pripravljen kak načrt, zdaj ni vedel nobene- ga izhoda. Sedel je k njemu in se žalosten oziral po bogati vasi, ki ni premogla toliko, da bi vsaj Štefa zaposlila in preživela preko zime. Nekaj se je sicer zablistalo v njegovi glavi, a ni bilo nič jasnega, zato še ni mogel s tem svojim načrtom na dan. Vendar je za trdno upal, da se bo našla kakšna rešitev, zato je potolažil Štefa z besedami:

»Ne boj se, saj je še več vasi! Še jutri krenem na drugo stran mesta! Tam bo gotovo kaj! Zdaj pa se vrni- va, sicer ne prideva za dne domov!«

Posedela sta še nekoliko in pojedla kruh, ki sta ga dobila pri dobrih ljudeh, nato pa krenila proti domu. Hodila sta počasi, ker je Štefu noga zelo nagajala.

Ko sta šla skozi gozd, ki je ločil Doleno od sosednjih vasi, se je jelo Tinčku spet bliskati v glavi. Pozorno se je oziral na vse strani. Pred koncem gozda, kjer je bilo drevje že tako redko, da se je videla skozenj onstran polj dolenska cerkev, je potegnil Štefa na desno na kolovoz, ki je bil že precej zarasel s travo. A že na prvi pogled je bilo videti, da je svoj čas dobro služil svojemu namenu.

»Kam?« se je začudil Štef.

»Pojd z menoj!« je dejal Tinček in stopal vedno hitreje po kolovozu.

Čez dobrih deset minut se je kolovoz nagnil navzdol, zavil od roba gozda na levo v gozd in že sta stala na sredi velike gramozne jame. Njima nasproti se je dvigala strma stena, vrhu katere je raslo drevje, tu in tam so stale večje in manjše mlake, drugod pa je raslo že nizko grmičevje. V skrajnem levem kotu, prav pod na-

vpično steno, je stala lesena koliba. Vrata so bila odprta. Vstopila sta. Na tleh je ležalo nekaj slame in desk, v kotu pa je stalo zidano ognjišče. Na strehi je sicer manjkalo nekaj desk, vendar je bila koliba videti še dobra.

»Kaj hočeš s tem?« je vprašal Štef začudeno.

»To je naša rešitev,« je vzkliknil Tinček ves iz sebe. »Pred letom so tu

stanovali delavci, ki so kopali pesek in so imeli predaleč domov. Zdaj ni nikogar tu. Mogoče bodo prišli na pomlad spet in začeli z delom. Dotlej bo koliba prazna!«

Štef ga še vedno ni razumel.

»Ali ne vidiš?« je nadaljeval Tinček navdušeno. »Tu lahko preživimo zimo, na pomlad pa gremo služiti. V tem času si bomo že našli kaj. Ognjišče imamo, ležišče si bomo napravili iz tehle desk, hrano pa bomo izprosili v mestu in sosednjih vaseh! Tu nas tudi ne bo mogel nihče odkriti, varni bomo pred Pehto in pred Ribičem! Kaj praviš k temu?«

Štef dolgo ni mogel pritji do besede, naposled je ves radosten vzkliknil:

»Tinček, Tinček! Res, to je naša rešitev!«

»Še danes povem Slavku in drugi teden se nas skrivaj preselimo sem! Namesto, da bi beračila s Treziko za Pehto, bova rajši za nas, pa tudi vidva bosta šla po hišah! Nekako bomo že preživeli zimo!«

Tako sta se Štef in Tinček tisto nedeljo vendar vrnila z rešitvijo, a še z boljšo, kakor sta pričakovala. Tinček jo je še tisti večer zaupal Slavku.

(SE NADALJUJE)

Anica Černejeva

PISMO IZ SLOVENSKIH GORIC

Zdaj dozorevajo trte
in čriček nas v jutrih budi,
klopotci ropočejo v vetru,
v dolinah pa megla leži.

Nad meglo se sonce preliva
v hladne jesenske dni.
Opoldne pa še pripeka
in nam grozdje sladi.

Gozd se po hribčkih že barva,
včasih ko plamen žari.
Kóstanj kapljá že z drevesa,
stopinja med listjem šumi.

Zdaj smo ko škorček med trsjem
in se nam dobro godi...
Toda že v mislih nas strese:
vsak se pač zime boji.

Saj smo pozimi ko vrabček,
ki zrnca nikjer ne dobi:
trte so prazne in gole,
a polje pri nas ne rodi.

Vlado Klemenčič

V GORICAH

Meseca septembra so obiskali Pevčeve v Dolgi vasi sorodniki iz Ljubljane. Prišli so stric, teta in hčerka Dana. V nedeljo jih je vzel oče Pevec s seboj na Runeč v gorice.

Teta in Dana sta bili prvokrat v teh krajih. Vse jima je bilo novo: v goricah se je vabljivo smehljalo zoreče grozdje. Klopotci so si odpevali z vrha v vrh vsak svojo pesem. In te zidanice vrh vinogradov! Te hišice z malimi okni, rdečimi in modrimi pasovi in ilovnatim podstentjem, kjer je navadno ždel maček in se grel na soncu!

»Kako ljubko in domače! Kakor pravljica!« je vzkliknila Dana.

»Res je lepo po teh gričih,« je rekla teta. »Kaka razlika, če pomislim na Ljubljano. Tam pusto zidovje, prah in hrup, tu pa zelena priroda, sonce in mir. Tu menda prebivajo srečni ljudje.«

»Prav praviš,« se oglasi oče Pevec. »Lepe so Slovenske gorice, a sama lepota še ne osrečuje človeka. Mnogo bede je v teh krajih, mnogi ljudje se težko tolčejo skozi življenje in morajo celo stradati, čeprav pridno delajo.«

»Kako je to mogoče?« pravi Dana. »Po dolinah vidim toliko njiv in travnikov, hlevi so polni živine in v nobeni kmečki hiši še nisem opazila pomanjkanja. Poleg tega imajo kmetje po teh gričkih vinograde, ki jim donajajo precej dohodkov.«

»Ne glej le v dolino!« odgovori stric. »Poglej še naselja, ki so jih ljudje postavili na manj rodovitnih krajih! Poglej te ponižne koče! V njih stanujejo mali posestniki. Ti premorejo komaj dva, tri orale zemlje, rede le kravo, prašička in tri, štiri kokoši. In tu po teh zidanicah prebi-

vajo najrevnejši — viničarji. Viničarji nimajo lastne zemlje. Gospodarju obdelujejo vinograd in mu pomagajo pri vsem kmetem delu. V plačilo dobe njivico, kjer si pridelajo najpotrebnejši živež. Kadar je letina slaba, stradajo najbolj viničarji.«

»Pa naj bi jih kmetje plačevali v denarju. Dali naj bi jim toliko, da bi lahko živeli,« pravi teta.

»Nikar ne misli, da ima kmet denar,« odvrne Pevec. »Res pridelata toliko, da mu ni treba stradati. Včasih tudi kaj proda: tele, kako vrečo krompirja ali polovnjak vina. A cena kmetiskim pridelkom je tako nizka, da z izkupičkom komaj plača davek, za obleko in druge potrebščine pa mu ostane malo ali nič. Poleg tega je treba popravljati poslopja, kupovati orodje. In kje naj vzame denar, ko bo treba plačati hčeri doto? Seveda je v vsakem kraju kak premožnejši posestnik, ki ga ne tarejo take skrbi. A takih je malo.«

Razgovarjajoč se še o tem in onem, so dospeli v gorice.

Viničar, viničarka in njunih pet otrok so stali pred zidnico in zvedavo gledali teto in Dano, ki ju niso še poznali.

Oče Pevec je naročal viničarju: »Če bo lepo vreme držalo, ne bomo trgali pred 10. oktobrom. Letos bo mošt sladek, ker je topla jesen. Do trgatve umijte sode, osnažite stiskalnico in pripravite vse orodje! Zdaj pa pogledajmo v gorice!«

Šli smo med redmi in si ogledovali težko obloženo trsje. Viničar je šel z njimi. Bil je res užitek gledati to bogastvo. V vseh barvah se je svetilo grozdje: svetlorumeno, zamolklordeče, temnomodro, kakršna je bila vrsta. Dani so oči kar sijale. Oče Pevec je uganil njeno željo in ji utrgal velik grozd žlahtnine, ki je bila najbolj zrela. Tudi teti je dal enega.

»Zdaj pa razložite Ljubljankama, kaj ste vse počeli v vinogradu od zgodnje pomladi do jeseni, da ne bo sta mislili, da rodi trsje kar samo

rado, kakor dren!« S temi besedami se je obrnil Pevec k viničarju.

»Veste, to je tako,« je začel viničar. »Delo v vinogradu se začne že pozimi. Že februarja, najpozneje pa marca je treba trto obrezati. Rozge, ki so pognale prejšnje leto, je treba prikrajšati na dve ali tri očesa, to je reznik. Posebno močnim rozgam pustimo osem do devet oces, to je locenj ali šparon. Pri tem delu rabimo trsne škarje. Z rezjo ne smemo biti prezgodnji, ker bi nam lahko trsje zmrazilo. Tudi ne prepozni, ker bi se rozge jokale. Oboje je škoda.

Proti koncu marca ali v začetku aprila se začne prva kop. Prvikrat kopljemo zelo globoko in porežemo na divjaku vse zgornje korenine. Kopati je treba o pravem času. Kadar očesa na trsju že poganjajo, takoj odlete, če se trsa le malo dotaknemo. To je otep. Tudi porumene rade. To je hoba. Pri prvi kopi odžagamo vse suhe trsne dele ali kobile. Drugo kop opravimo nekaj tednov pozneje. Tedaj ni treba tako globoko kopati.

Najvažnejše delo v vinogradu pa je škropljenje. Ko so mladike 5—10 cm dolge, škropimo prvič. Kako se pripravljajo škropilo, bi bilo treba videti. Treba je imeti modro galico,

apno, vodo... No, pa pridite enkrat spomladi, vam bom pokazal in razložil. Škropimo štirikrat ali petkrat, kakršno je vreme. Leta 1936. smo škropili sedemkrat, pa nam je kljub temu peronospora vzela $\frac{3}{4}$ pridelka. In razumeti je treba ta posel. Ne škropimo po zgornji strani listov, ampak po spodnji. Zakaj, vprašate. Ker se bolezen naseli najprej na spodnji strani.

Veliko dela je v vinogradu s pletjem (obiranjem) in vezjo. Pa žveplati moramo, kadar preti oidij ali kakor pravimo po domače — pepel. Potem so razne male škodljive živalce, ki delajo škodo na trsju. Kdo bi vse naštel! Vse te škodljivce je treba zatirati. Toliko je dela, da ne verjame, kdor ne poskusi. Skratka: vinograd je kakor dete. Vedno moraš nanj paziti in ga negovati.«

Pa se oglasi oče Pevec: »No, in ko je vse storjeno in obeta gorica najlepši pridelek, pa se nekega vročega poletnega dne nebo pooblači in nevihta s točo nam v nekaj trenutkih uniči ves trud. Tako živimo vse leto med upom in strahom. Tako je življenje. Pa pustimo to premišljevanje! Privoščimo si rajši malo južine!«

Pod senčno brajdo pred zidanico je sedla družba za mizo.

Aloja Gradnik

AVTOMOBIL

Prevod iz ruščine

*Ob gozdih, vrtih in ob poljih
dviguje se oblak prahu.
Po cesti na kolesih prožnih
avtomobil hiti domu.
Nad njim pod nebom pa visoko
črn vran razpetih kril leti.
Kdo se utruji, kdo zastane,
kdo drugega zdaj prehiti?*

*Srce nemirno, naglo bije,
že težko diha vranu grod
in komaj, komaj, da še dviga
to breme zmučenih perot.
Stroj pa se zdaj še bolj požene,
drvi, drvi, drvi ko nor.
Samó zato, ker mesto srca
v njegovih grudih je motór.*

LAŽNIK IN RESNICA

Iz bolgarščine prevedla K. Špur
in St. Atanasov.

Ilustriral Niko Pinaat

Živel je nekoč velik lažnik. Tako velikega še dotlej ni bilo na svetu. Če ti je voščil »dober večer«, se ti je prav gotovo hotel zlagati, zakaj vsi drugi ljudje so takrat govorili »dobro jutro«. Tudi če se je v snu s kom pogovarjal, se ni mogel premagati, da ne bi izustil kakšne debele z dolgim repom.

Nekega dne je cesar tiste dežele dal razglasiti širom svojega cesarstva, da bo dal onemu, ki najde resnico in mu jo pokaže, sto zlatih cekinov.

In mnogi so se razšli na vse strani, da bi poiskali resnico.

Tudi lažnik se je napotil čez reke in doline, da bi poiskal resnico.

»Sto zlatih cekinov ni kar tako,« je dejal sam zase. »Za takšno plačilo se pač izplača, da se malce ogledaš po svetu.«

Resnica pa — kakor vse dragocene reči — je bila tam nekje na koncu sveta, v kolibi starega čarovnika, ki je živel v gluhem gozdu.

Mnogo ljudi je hodilo skozi ta gozd in se zaustavljalo pred čarovnikovo kolibo, toda vrata so ostala zaklenjena, kakor da ni žive duše v njej.

Naposled je prišel tudi lažnik. Komaj pa je prišel do kolibe, že so se mu kar sama odprla vrata. Na prag je stopil stari čarovnik, se nakašljaj in dejal:

»Vem, čemu si prišel. Glej, tebi bom dal resnico, ker vem, da je ne boš pridržal zase.«

Ko je izgovoril te besede, je stopil v kolibo in prinesel iz nje zlat vrč.

»Vzemi tale vrč,« je dejal lažniku, »in ga ponesi v cesarjevo palačo. Ko stopiš pred cesarja, obrni vrč z dnom navzgor in kar koli bo padlo iz njega, ti brž zakliči: „Glej, častiti cesar, to je resnica!“«

Lažnik pograbi zlati vrč in jadrno pohiti v cesarsko palačo. A spotoma ga je premagala radovednost in pokukal je v zlati vrč in ko je videl, da je prazen, pomisli sam pri sebi:

»Morda je taka s to čarovnijo in bo resnica pozneje skočila iz vrča.«

In še hitreje je šel naprej.

Ko pa je dospel pred palačo, je stopil predenj vojak s puško in mu zapovedal počakati, zakaj cesar je komaj vstal in zdaj zajtrkuje mleko in menden kruh.

»Niti minute ne morem čakati!« zavpije lažnik. »Mudi se mi, takoj moram v palačo!«

Cesar kajpada ni bil tako star in je imel zatorej še zdrava ušesa. Takoj je zaslišal prepir in je šel pogledat, kaj se

je zgodilo. V eni roki je držal mleko, v drugi pa meden kruh.

»Česa želi ta človek?« je vprašal, ko je zagledal lažnika.

Lažnik pa se je priklonil, dvignil zlati vrč in rekel:

»Našel sem resnico, častiti cesar, in prišel sem, da ti jo pokažem!«

»Prav, pusti ga, naj vstopi,« se obrne cesar k svojemu zvestemu vojaku, ki je stražil pred vrati.

In vojak je pozdravil s puško, lažnik pa je stopil v cesarjevo spalnico. V njej je bilo nešteto čudovitih reči, najbolj čudna pa je bila majhna ura, ki je visela nad cesarjevo posteljo. Bila je podobna hišici in je imela vse polno okenc. Skozi vsako okence je vzletal pisan metulj in nekam izginil, v istem času pa je v hišici zvenelo nešteto čarobnih kragulčkov.

Lažnik je onemel ob stal pred čarobno uro in bi nemara še dolgo tako stal in občudoval pisane metulje in žvenket čarobnih kragulčkov, da ga ni cesar udaril po ramenu in ga spomnil, čemu je prišel.

»Da pogledam, kakšna je resnica,« mu reče in se vsede pred veliko stekleno mizo.

Lažnik stopi k mizi, obrne zlati vrč navzgor in še preden je videl, kaj bo padlo iz njega, zavpije:

»To je resnica, častiti cesar!«

In iz vrča je padlo drobceno proseno zrno, se potočilo po mizi in se zaustavilo na njenem robu.

»Kaj je to?« je vprašal cesar.

»Oreh, častiti cesar!« brz odgovori lažnik, ker ni mogel verjeti, da bo za to drobno zrnce dobil res sto zlatih cekinov.

»Oreh?« zakliče cesar in skoči s stola.

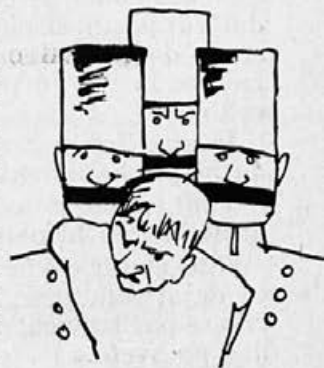
»Ne, jabolko!« se popravi lažnik, ko je bil pomislil, da tudi oreh ni dovolj velik za bogato plačilo, ki ga čaka.

»Kakšno jabolko?« je dejal cesar. »Poglej bolje!«

»O, jaz bedak!« se zasmee lažnik. »Res, niti oreh, niti jabolko, temveč buča! In kakšna buča! Vse svoje življenje nisem videl lepše in debelejšje buče!«

Cesar ni odgovoril, stopil je najprej po sobi in trikrat zaporedoma zaploskal z rokama. In v tistem hipu so se odprla desetera vrata in skozi vsaka vrata so stopili v sobo dvorjani in vojaki.

»Dajte temu človeku toliko batin, kolikor zlatih cekinov je hotel preje-

ti!« reče cesar jezno in pokaže na lažnika. »Trikrat se mi je hotel zlagati, ker ni maral priznati, da je resnica lahko tudi čisto majhna in preprosta kakor proseno zrno!«

»Usmiljenje, častiti cesar!« je zavpil lažnik in tresoč se strahu padel na kolena.

Toda vojaki so ga zgrabili in ga odnesli iz sobe. Dvorjane pa so obile solze in v znak žalovanja so si povezali brke s črnim trakom, kajti

cesarske palice so bile drenove in človek ni mogel prenesti njih udarcev.

In ko je cesar ostal sam v sobi, je pobral z mize proseno zrno, si ga položil na dlan in odprl okno. Brž je priletel neznan vrabček in veselo pozobal zrnce s cesarjeve roke.

In ta božja ptička je bila vredna resnice, kajti njeno veselje je bilo stokrat večje od prosenega zrnca.

Anica Černejeva

N A Š A T U K A

Tuka je rada orehe,
lešnike in še kaj.
Pa me rahlo poboža:
„Tetica, grehov mi daj.
Ali pa grešnikov, teta,
štiri, tri ali pet,
ali kar cele vrečke,
saj jih grem sama preštet!“

Tuka nabira ciklame
v gozdu kraj naše vasi.
„Tetica, na reklame,
le-li, kako diši!“
Ko pa prideva k mami
z drobnim šopkom ciklam,
mi jih Tuka spet vzame:
„Mamica, tebi jih dam!“

Včasih pride v Ljubljano
in občuduje vlak.
„Tetica, ta je tovorni.
Le-li, najin ni tak.
Najin vlak je posedni,
v njem se lahko sedi.
Saj je tovorni za konjčke
posedni pa za ljudi.“

OZDRAVLJENI BOLNIK

Pa Heblu

Nekoč v starih časih je živel bogataš. Živel je brez vseh skrbi dan na dan. Dopoldne je sedel v naslanjalu in kadil tobak, popoldne pa je prodajal zijala skozi okno. Vmes pa je neprestano jedel. Ne zaradi lakote, temveč iz dolgega časa. Kosilo in večerja sta se pri njem kar skupaj držala. Po večerji je legel v posteljo in je bil bolj truden in zbit od težaka, ki je dvigal tovore od jutra do večera. Sčasoma mu je še zrasel trebuh, ki je bil podoben polni vreči. Najhuje pa so ga mučile bolezni. Sam je trdil, da jih ima 365 na leto, vsak dan drugo. Vsi bližnji zdravniki so ga že zdravili. In popil je že toliko zdravilnih tekočin in praškov, da so mu dali na devek »živa lekarna«. A ozdravel ni.

»Ah!« je vzdihoval. »Kaj mi pomaga bogastvo, če me zdravniki ne morejo ozdraviti?«

Pa je izvedel, da živi sto ur hoda daleč slaven zdravnik, ki ozdravi vsako bolezen. Komaj je izvedel zanj, že mu je pisal in mu potožil svoje gorje.

Ko je slavní zdravnik prečital pismo, je vzkliknil:

»Le čakaj, tebe bom kmalu ozdravil!«

In mu odgovori:

»Dragi gospod! Vaša bolezen je nevarna, a pomagano Vam bo, če se boste ravnali po mojih nasvetih. Vi imate v trebuhu nevarno žival, velikansko glisto s sedmimi žreli. S to glisto moram sam govoriti, zato morate takoj na pot do mojega doma. Ali ne smete se ne peljati, ne jahati, ampak priti morate peš. Zakaj ako bi se peljali ali če bi jahali, bi se glista razjezila in bi Vam pregrizla čreva na sedmih mestih hkratu! Med potjo ne smete preveč jesti, da glista preveč ne zraste. V enem dnevu le dva krožnika zelenjave, opoldne pečenico z zeljem in zvečer eno samo jajce. Med potjo smete mimogrede odtrgati in pojesti kako jabolko ali hruško. Svetujem Vam, da me ubogate, kajti sicer ne boste slišali prihodnje pomladi več kuka-vice peti.«

Bogataš se je hudo prestrašil, ko je prejel to pismo. Tako hudo se je prestrašil, da se je takoj podal na 100 ur dolgo pot.

Prvega dne je hodil tako počasi, da bi ga še polž prehitel. In strašno slabe volje je bil. Če ga je kdo pozdravil, mu ni odzdravil, in če je lezel kak hrošček čez pot, ga je neusmiljeno pohodil. A drugega in tretjega dne se mu je zvedrilo lice. Zdelo se mu je, da niso ptički nikoli prej tako lepo peli, da ni bilo sonce nikoli tako čisto, da niso cvetice med žitnimi polji nikoli prej tako lepo cvetele in da ni še nikjer drugje srečal tako prijaznih ljudi. In vsak naslednji dan se mu je zdel svet lepši in prijaznejši. Ko pa je po

osemnajstih dneh prišel v mesto slavnega zdravnika, je vzkliknil:

»Joj, kaj bo pa zdaj? K zdravniku moram, pa ne čutim nobenih bolečin!«

A ko je prišel k zdravniku, mu ta reče:

»Niste, ne, še zdravi! Glista s sedmimi žreli je res poginila, a zapustila je jajčka, iz katerih se lahko izležejo nove požrešne pošasti. Zato morate še enkrat peš nazaj. Doma se pa lotite kakega dela — žagajte

in cepite drva, pojdite na travnik navsezgodaj kosit. Predvsem pa jejte zmerno in le tedaj, ko čutite lakoto!«

Bogatin posluša in se nasmehne:

»Ej, zdravnik, vi ste mi pravi! Zdaj vas šele razumem!«

In bogatin se je ravnal po nasvetu modrega zdravnika. Dočakal je 87 let, 4 mesece in 4 dni. Vsako leto ob Novem letu pa je poslal zdravniku 20 cekinov.

Danica Ruden

CESTARJEVA

*Kadar sanjam, vidim dolgo cesto.
Kot kača se v nedogled vije.
Nikamor ne pelje ne v vas, ne v mesto.
Do tja, kjer vsakemu pravica sije.*

*Kadar tolčem trdo kamenje,
vedno bolj rase v meni hotenje,
da bi z razbijanjem prišel do konca,
da ne bi bilo ne dežja, ne sonca.*

*Dež prši — blato strgam premočen,
sonce sije — prah se mi v pljuča zarije.
Vse dni prenašam lopato usločen;
kot cesta se delo v nedogled vije.*

*Kadar sanjam, in to je prav često,
kot kača sprevod dolg se vije,
popotniki, berači, cestarji, — vsi gredo na cesto,
na pot, kjer pravica vsakemu sije.*

Pavel Kunaver
V ČRNEM HRASTU

Ilustriral Hinko Smrekar

Komaj je spomladi l. 1472. sneg odlezel in so trave ozelenele, že so Ljubljančani prejeli strašno vest, da so Turki iznova na poti v slovenske dežele.

O tej novici so razpravljali tudi Janez, Jakec in Francek, ki so sedeli ob strugi Ljubljanice pod Gradom.

»Gotovo bodo zopet prišli pred Ljubljano!« je vzkliknil Francek.

»Seveda bodo!« mu je Janez potrdiril in pristavil: »Toda jaz takrat ne bom v mestu! Jaz imam svojo trdnjavo! Pojdita z mano in videli bomo Turke od blizu, pa nič se nam ne bo zgodilo!«

»Jaz grem s tabo,« je takoj pristavil Jakec, a Francek je dodal: »Še mene vzemi, če ne bo nevarno!«

»Ne bojta se, bolj bomo na varnem kakor v Ljubljani. Skrili se bomo v — črni hrast!« ju je poučil Janez. »Ko smo zadnjič kurili pod njem, sem že mislil na to. Lonec z vodo in dve od onih klobas, ki jih je predvčerajšnjem prinesla teta, sem že spravil tja v hrastovo votlino, kjer smo se že tolikrat skrivali. Glavno je, da vidva nikomur ne povesta. Pripravita pa velik kos kruha, da ne bomo lačni.«

»Glejte, kdo se pa tam tako podi?« je vzkliknil Francek in pokazal na gručo jezdecev, ki so po prašni cesti, zaviti v oblak prahu, naglo dirjali proti Karlovškim vratom.

»Tecimo! Gotovo so brzi sli, ki nosijo novice!« je pozval Janez prijatelja in stekel prvi proti mestu. Ravno so prisopihali skozi temni obok mestnih vrat, ko so slišali iz gručee oborožencev, ki so se upehani naslanjali na svoje znojne in penaste konje, zadnje poročilo:

»Vsa Notranjska gori! Cerknica je porušena in upepeljena. Tisoče mladih ljudi so Turki odpeljali v suženjstvo. Še več so jih pobili! Za petami so nam in do večera bodo gotovo že pred Ljubljano!«

Kakor da bi sunil v mravljišče, tako je zagomazelo po starem mestu. Mestni sodnik je odredil, da mora vsakdo, ki je za orožje sposoben, na obzidje. Pa se tudi nikdo ni branil in vsakdo se je poveljnikom rade volje podredil in krepko stisnil meč, sulico ali bat v roke. Gori na gradu pa so ob topovih pripravili smodnik in krogle in goreče lunte.

»Sedaj pa je čas!« je šepnil Janez prijateljema, ko so videli, kako hite branilci mesta na obzidje. Toda Francek je plaho pogledal oklevajočega Jakca in rekel: »Jaz se bojim! Kaj pa, če nas Turki dobe?«

»Strahopetec! Podbrežnikov Jože je rekel: »Samo enkrat moramo umreti!« pa je še danes živ, četudi se je že bodel s Turki! Kdor ima pogum, ta-

koj po kos kruha in z menoj! Jaz vaju bom čakal pri mestnih vratih.«

Tam pa je bila velika gneča. Brzi sli so povsod obveščali okoličane o nevarnosti in vse je drlo za varne zidove. Zmešnjava ob vratih je bila tolika, da nihče ni opazil, kako so se trije dečki zmuznili mimo beguncev na prosto pred mestna vrata in izginili v grmovju. Na brzicah so z lahkoto prebredli Ljubljano in krenili na severno stran mesta, kjer se je tam, kjer je sedaj staro pokopališče Ljubljane, razprostirala dolga in široka jama, poleti priljubljeno igrališče mestnih otrok. Danes pa je bila pusta in osamljena. Tudi Janez se s svojima spremljevalcema ni ustavil v njej, ampak je šel še malo dalje, kjer je ob robu gozda stal mogočen stoletni hrast. Spodaj je bil od premnogih ognjev očrnel. Mogočne, krivenčaste veje, nekatere okrnjene od starosti in viharjev, so kipele na vse strani iz debla.

»Na, pa smo v trdnjavi!« je z zadovoljstvom rekel Janez, ko so po hrupnem lubju in velikih grčah priplezali na vrh debla ter se spustili v votlino. »Pazita na lonec z vodo!« je Janez še zaklical, toda bilo je prepozno — Jakec ga je z nogo prevrnil.

»To je pa slabo! Sedaj imamo samo še eno čutaro polno vode — in to je premalo!« je Janez pristavil.

»Nič ne de!« mu je odgovoril Jakec. »Jaz sem jo prevrnil, pa jo grem jaz iskat.« In že je zlezal iz dupline. Janez mu je podal vrč, a zaskrbljen mu je rekel: »Teci kar k oni zapuščeni bajti za jamo, tam je vodnjak in prinesi hitro, kajti Turki ne morejo biti daleč.«

In res sta Janez in Francek ugledala po daljnih gričih okoli Ljubljanske kotline goreče grmade. V mirnem zraku se je dim visoko dvigal in svaril prebivalce nesrečne dežele, da je najhujši sovražnik v deželi.

»O, groza!« je nenadno vzkliknil Janez in pokazal tja, kjer je izven mestnega ozemlja stala šentpeterska cerkev. Dim in ogenj sta se tam dvignila, znamenje, da so Turki že tam.

Na obzidju Ljubljane se je zalesketalo orožje brambovcev in topovi na Gradu so zagrmeli. Prvi turški konjeniki so pridirjali vzdolž Ljubljane.

»Le kje se Jakec mudi toliko časa!« sta malone obenem zastokala oba preplašena dečka — a že sta ga ugledala, kako je previdno tekel s polnim loncem proti jami. Srce je do vratu bilo

obema, ko sta ugledala, da se je turški konjenik spustil za bežečim dečkom, ki je spustil lonec na tla in se v obupnem begu pognal proti gozdu. Dečka sta slišala njegov žalostni klic — in že ga je imel Turek v zadrugi.

Malone okamenela sta dečka na hrastu videla ta prizor, ki pa ga je hitro nadomestil drug: v trumah so se usipali Turki od juga in vzhoda. Strašni klic »Alah il Alah« je polnil ozračje. Do dna srca pretresena sta videla dečka, da gredo turške čete v jamo, kjer so se utaborile komaj par sto korakov od njiju.

Šotori so naglo rasli iz tal in pred večje, kjer so bivali poveljniki čet, so zasajali drogove s konjskimi repi in polmesecem. Žal, poleg marsikaterega šotora je bila zasajena tudi sulica s človeško glavo.

Zdajci so se izmed šotorov pripodile trume ugrabljenih dečkov. Z bičem v roki so jih gnali surovi vojaki proti gozdu po suhljad. Jok in stok se je glasil iz njihovih vrst, kadar je zapel bič. Dečka — Janez in Francek — sta zlezla v duplino in skozi malo razpoko opazovala, kako je trop dečkov krenil proti hrastu. Divji čuvaj je zdrvel za njimi in strašno mahnil po prvemu. Trepetajočega srca sta spoznala v udarjenemu — Jakca. Bil je blizu hrasta in slišala sta, kako je med jokom zaklical: »Rešite! Najbližji šotor! Konjski rep!«

Dečka v hrastu, ki sta do sedaj le trepetala in tiho molila, sta se streznila. Ko se je gruča odstranila, je Janez trdno stisnil Franckovo roko in tiho, pa odločno je rekel: »Ponoči ga rešiva, sicer ga odvedo v Turčijo.«

»O! Gorje mu!« je tiho zastokal Francek.

»Da. Lani je Ezebeh paša podaril 500 izbranih dečkov samemu sultanu. Jakca pa ne damo!« je pristavil zopet odločno Janez.

»Ne damo ga!« je kakor odmev prišlo iz Franckovih ust in kakor v potrditev tega je zagrmelo. Pogledala sta skozi špranjo in videla sta oblačke dima na Gradu, od koder so Ljubljanci začeli streljati s topovi na Turke. Ti so začeli podirati šotore in jih postavljati bliže gozda. Ugledala sta, da so tudi najbližji šotor, pred katerim je vihral konjski rep, prenesli v smeri hrasta in nedaleč od njega sta ugledala gručo povezanih dečkov.

»Francek! Le pogum!« mu je šepnil Janez. »Glej, Turki nimajo oblegovalnega orodja. Ne bodo ostali dolgo pred Ljubljano. Samo počivali bodo in ponoči bova rešila Jakca!«

Ko je Francek videl, da sta v svojem skrivališču dokaj varna, je dobil pogum tudi on. Dečka sta se lotila kru-

ha, klobase in vode in posedla v kot votline. Oteščena sta zopet pričela tiho moliti. Pri tem pa so se v mraku votline začele Francku zapirati oči in naslonjen na deblo je kmalu mirno zadremal. Janez ga je še ljubeznivo pogladil po glavi, potem pa je splezal nazaj na vrh votline. Pozen večer je bil. Toda nebo je bilo od gorečih vasi v okolici Ljubljane rdeče in grom je oznanil, da topovske kroglice neso smrt med najbližje turške šotore v jami, Šiški in na Poljanah. Toda kmalu je začela padati megla. Streljanje je potihnilo in le šum iz velikega turškega tabora se je slišal.

»To je kakor nalašč!« si je mislil Janez. Toda sedaj, ko je imel čas misliti tudi na druge reči, se je spomnil staršev, ki so gotovo strašno skrbeli zanj in njegova tovariša. Zapekla ga je vest in še trdneje je sklenil rešiti Jakca ali pa sam umreti.

Megla je postajala vse gostejša in črna noč je objela hrast. Janez je splezal zopet nazaj doli k Francku. Slekkel je suknjo in odel spečega tovariša. Sam ni zatisnil očesa. Izmenoma je molil in premišljeval, kaj bi naredil. Od časa do časa je primaknil uho k špranji in prisluškoval šumenju sovražnega tabora. Toda z urami je to šumenje polagoma zamiralo, Janezu pa je raslo upanje.

Ko je videl, da se niti najmanjši žarek tabornih ognjev več ne prikrađa skozi mokro meglo, je začel rahlo buditi tovariša.

»Francek! Francek!« mu je nežno šepetal v uho, da bi ga ne prestrašil.

»Kaj je!« se je zdrznil deček, ko se je zavedel.

»Francek! Sedaj moraš biti pogumen! Jaz se bom splazil v turški tabor in bom skušal rešiti Jakca. Ti ostani na robu votline in čakaj. Če bom pripeljal Jakca nazaj, pomagaj nama, da bova čimprej po debelu navzgor. Če me ne bo nazaj« — v grlu ga je začelo daviti, a se je premagal — »potem se skrij v votlini in počakaj odhoda Turkov. Mojim staršem reci, da naj mi odpuste! Toda Jakca mo-

ram rešiti. Ali boš pogumen?« Stisnil mu je roko in rahlo, a odločno je iz teme slišal: »Bom!«

Previdno sta se dvignila na rob votline. Francek se je tesno privil k drevesu, Janez pa je izginil po deblu navzdol. Srce mu je bilo do vratu, a prekrižal se je in začel se je plaziti proti taboru. Misli so se mu bliskoma podile po glavi. Če ga ujamejo? Če se izgubi v sredo Turkov? Strah ga je grabil — a zopet je v duhu slišal Jakčev klic na pomoč. Preden se je zavedel, je ugledal pred seboj žareče ostanke tabornega ognja, temno senco šotora in drog s konjskim repom. Straža? Na tleh ob ognju in smrci. Kdo bo napadel tabor, ko je vsa trepetajoča dežela brez obrambe!

Tam malo v stran ugleda Janez gručo pol golih dečkov. Nekateri sede, drugi se nemirno premetavajo v spanju. Janezu je srce bolj v grlu kakor v prsih, toda sedaj ali nikoli! Izza pasa potegne svoj nožič in še nekaj korakov pa je pri gruči. »Ne boj se!« zašepeta komaj slišno in že reže vrv dečku, ki ga gleda kakor rešilnega angela. Toda to ni Jakec! Še dalje leze in reže. Komaj še ve komu, ko mu iz teme šepne glas: »Janez! Hvala! Vedel sem, da me ne boš pozabil!« Jakec je bil. Kakor duhovi so rešeni dečki izginjali v temi in megli. Janez je prijel Jakca in še dva rešenca in se splazil iz nevarne bližine speče straže. V prekipevajoči sreči se ga je polastila še prešernost. Namignil je dečkom, naj počakata. Videla sta ga, kako se je splazil nazaj do straže in ji previdno izmaknil sulico in sabljo.

»Sedaj pa naglo!« jima je še šepnil in odhiteli so k hrastu. »Francek! Pomagaj!« je siknil Janez, ko je potisnil Jakca po deblu, in že se je iztegnila roka izza roba votline. Hitro so bili vsi na varnem. »S tem pa bom dregn timer prvega Turka, ki bo pokukal k nam doli!« je Janez še dodal, ko je pokazal na uplenjeno sulico, in naročil, da morajo biti popolnoma tiho. Uspeh je dečke ojunail in že so se veselili rešitve, ko jih je zmotilo silno prekli-

njanje in rohnjenje iz bližine tabora. Srca so jim glasno bila, Janez pa je stisnil na deblu svojo sulico. Toda šum je nastal še večji, ko so se oglašili po taboru rogovi. Kaj pomenijo? Da bi šel nanje ves tabor? Res je bilo nekaj tekanja v bližini hrasta in ro-bantenja — toda to je pomenilo kaj drugega! Napad na Ljubljano? Potem gorje! A Janez je tolažil, da se Turki brez oblegovalnega orodja gotovo ne bodo lotili dobro utrjenega mesta. Tako so dečki pretrepetali sredi hrastove votline nekaj ur, dokler se ni pričel delati dan in je sonce razpršilo meglo in vse dvome:

Pred seboj so skozi špranjo ugledali šotore podrte, konje osedlane in turško vojsko odhajajočo izpred Ljubljane. Ljubljancani so jim za slovo pošiljali zadnje krogle iz svojih topov!

Neizmerno so bili dečki veseli tega prizora! Komaj so zadnje čete izginile na obzorju, so zlezli iz svojega skri-vališča in se spustili proti mestu.

Tam so nezaupljivi meščani še vedno stali na zidovju in na stolpih nad zaprtimi mestnimi vrati. Tedaj so zagledali čudno četico: Spredaj je hodil deček, ki je vihtel dvakrat daljšo sulico kakor je bil sam velik. Sledil mu je drugi, ki je nosil na rami dolgo krivo sabljo. Zada je drobil eden, ki se mu je v rokah bliščal mal nožič, a v sredini sta jo mahala dva malone gola otroka.

Vrata so se odprla in Janez je stal pred mestnim sodnikom, kateremu je pripovedoval čudno zgodbo mladih junakov. Komaj pa je dobro končal, so se prerile skozi gnečo vojakov

matere treh pogrešanih dečkov. Objemale so jih in med solzami veselja očitale, kakšne skrbi so jim povzročili. Mestni sodnik pa jih je potolažil:

»Pomirite se! Res niso prav storili, da so se podali v tako nevarnost! Toda pokazali so, da so junaki in rešili so celo nekaj ujetnikov iz turške sužnosti. Časi pa so taki, da junakov rabimo in zato jim odpustite!«

Ljubljancani so še dolgo govorili o naših treh junakih in dogodkih v črnem hrastu, dokler jih strašne novice iz opustošene dežele niso potisnile v pozabljenje. —

Karel Trnk

M U R L I

Dovolite, da se vam predstavim: jaz sem majhen psiček Murli. Rajši bi se imenoval Zlatek. Stanujem pri ljudeh in moj dober prijatelj je majhen deček Grgec, ki zna komaj hoditi, čeprav je starejši od mene. Res je, da me večkrat vleče za uho ali za rep, vendar ne iz hudobije. Kadar sva sama, se razumeva najbolje. Če dobi Grgec kaj dobrega za usta, deli vedno z menoj.

Grgec še ne hodi v šolo, mene pa že uči gospodar, Grščev oče, raznih spretnosti: sedeti moram prav mirno, potem stati na zadnjih nogah, na klic ali žvižg moram takoj prihiteti.

Šola je neprijetna. Kako neumno in nenaravno je vse to učenje! Ljubše mi je, da me vleče Grgec za uho ali za rep in uganja norčije z menoj.

Grgca mnogo bolj obrajtajo kakor mene. Večkrat sem karan. Ne smem lajati niti cviliti in gorje mi, če se mi zgodi nesreča, da napravim v veži potoček.

Grgcu pa nič ne rečejo. On sme marsikaj. Jaz mu tega ne zamerim. Zato pa tudi on mene najbolje razume in me nikoli ne kara.

Včasih mi je dolgčas. Kako rad bi imel prijatelja, takšnega, kakršen sem jaz! Za enega vem! Na koncu ulice stanuje in se imenuje Fifi. Kako si želim biti v njegovi družini! Zdaj pa zdaj se izmuznem iz hiše in ga poiščem. To je veselje! Dirka za stavo po travniku za hišo, boriva se in prevračava kozelce. Kadar pa je zabava najlepša, takrat se navadno oglasi žvižg, in vsega je konec. Domov moram, hitro domov. Včasih še šiba poje. In povrh še vpijejo, da sem neumen psiček. Neumen? Ali zna Grgec dirkati, se boriti in prevračati kozelce? Ali si upa do konca ulice, ali se zna umikati hudim psom, kolesarjem, vozovom in avtomobilom? Vsega tega Grgec ne zna, čeprav je starejši od mene. In tudi njemu se večkrat zgodi nesreča s potočkom. Prosim vas, ne povejte tega nikomur!

Muha enodnevn.
Nekaj ur

Rjavi hrošč
1 mesec

Trot
5 mes.
Matica
3 leta

Veverica
6 let

Zajec, mačka, deževnik
10 let

Kanaček
12 let

Lisica, pes
14 let

Ovca
15 let

Srňak
16 let

Rak
20 let
Prašič
20 let

Govedo
25 let

Jelen
30 let

Kukavica
40 let

Lev
40 let

Krastača
41 let

OPAZOVANJE NARAVE OB VSEH SVETIH

Vsi sveti — Vseh vernih duš dan! Za spomin na to, kar je bilo, si narava ni mogla izbrati primernejšega časa. Narava se pripravlja za dolgo spanje. Žalostna obsije svet še z zadnjo lepoto, potem pa se poslovijo. Po izvršenem delu si želi počitka. Dolgo spanje jo čaka, spanje v mrazu in temi. Spanje do prvega klica pomladi, ki jo vzbudi za novo življenje v novi lepoti in moči. Koliko turobnih misli nas obdaja ob Vseh svetih! Kakor stojimo žalostni ob drevju, s katerega je že padlo listje, in mislimo na čase, ko je cvetelo in se bohotilo polno sadu in zelenja, tako obstanemo na pokopališču ob gomili sočloveka, ki nam je bil drag in katerega smo poznali, ko je bil še poln moči in zdravja in mladosti. Tudi on leži tu pred nami. Nepremično so mu sklenjene roke na prsih. Tu leži in čaka na klic novega življenja. Nihče ne zbeži temu snu! Nihče, vkljub napredku, vkljub zdravniški znanosti. Ničesar ga ne reši pred boleznimi ali izčrpanostjo, ki le redko dovolj človeku, da bi preživel sto let.

V težkih mislih zapustimo kraj večnega miru in se podamo v poslavljanje se naravo, da nas nekoliko razvedri. A tudi tu nas mučijo težke misli in nehote se vprašamo:

»Koliko časa uživajo živali in rastline lepoto življenja?«

In ugotovimo, da je tu starostna doba čudno različna! Oglejmo si najprej življenje žuželk. Tu opazimo, da žive ličinke delj časa kot kasnejše živalce. Tako živi muha enodnevnica le par ur, medtem ko se razvija njena ličinka tri leta. Rjavi hrošč pogine po enem mesecu življenja, njegova ličinka pa živi štiri leta. Čebelni troti poginejo po 4 do 5 mesecih, medtem ko živi čebelna matica do tri leta. Samica mravelj doseže pa celo starost 15 let. Od domačih sesalcev doseže najdaljše življenje konj, ki umre od starosti šele po 50 letih. Dolgo življenje dosežejo zveri — medved skoro 60 let. Izmed ptičev postane najstarejša neka vrsta plemenitih sokolov, ki jih ponekod uporabljajo pri lovu. Imeli so že 200 let starega sokola. Slon postane zelo star očak, ako živi v svobodi — do 200 let se lahko ziba po božjem svetu. Izmed živali doseže najvišjo starost neka vrsta želv velikank, ki žive v džunglah. Do 400 let se lahko plazi med travami svoje domovine.

Konj
50 let

Golob
50 let

Medved
59 let

Gos
80 let

Labod
100 let

Papiga
100 let

Vran
100 let
Sova
100 let

Školjka velikanka
100 let

Sokol
200 let

Divja gos
200 let

Orel
200 let

„Drvo ople“ v Afriki
nad 2000 let

Morska želva
300–400 let

Slon
200 let

Kit
200 let

Krap Ščuka
200 let

A starost živali je v primeri s starostjo rastlin zelo majhna. Posebno v tropskih deželah so drevesa, ki so stara tisočletja. L. 1868. je vihar porušil drevo, ki so mu cenili starost 6000 let! V Kaliforniji poznajo in občudujejo mamutska drevesa, ki dosežejo višino nad 100 metrov in ki so začela rasti še pred Kristusovim rojstvom. Eno teh dreves je dala ameriška vlada posekati in prežagati na en meter dolga »polena«. Ta polena so bila debela 4 metre! Ena teh »polen« je v Njujorškem muzeju. Pri štetju starostnih obročev so ocenili to drevo na 1341 let. To drevo je bilo 91 metrov visoko in ob deblo se je lahko naslonilo v krogu 50 ljudi. Tudi pri nas poznamo zelo stara drevesa, katerih starost bi pa bilo mogoče oceniti šele, ko bi jih posekali. Posebno stare so pri nas lipe. Marsikatera je gledala že turške boje.

A tudi manjše rastline dosežejo visoko starost. Posebno dolgo žive v tropskih krajih razne vrste ovijalk in kaktusi.

Taka so naša premišljevanja ob Vseh svetih. Turobnih misli se vračamo v mesto. Okrog nas buči življenje in pozabiti skušamo, kako kratko je.

ENOOKI SRNJAK

Neki srnjak je živel ob obrežju široke reke. Po nesreči je bil nekoč

izgubil eno oko. Zaradi tega se je vedno pasel tako, da mu je bilo slepo oko obrnjeno proti reki, z zdravim pa je gledal na obrežje, če se ne bliža nevarnost.

Nekega dne pa ga zadene puščica, ki jo je sprožil lovec iz čolna. Srnjak pade na tla in vzklikne:

»Nevarnost je bila tam, kjer sem jo najmanj pričakoval.«

Joža Ruparčič
ČRNILNIK

Razred se je pripravljaj na konec leta. Gospod razrednik je ukazal tik pred Vidovim Rakarjevemu Boštjančku, naj pobere črnilnike. Šolarji so nosili svoje črnilnike k tabli in izlivali preostanke v veliko steklenico, črnilnike pa je zlagal Boštjanček na velik lesen podstavek.

»Zdaj jih pojdeš umit, nato pa jih boš shranil v klet, da jih bomo imeli prihodnje šolsko leto osnažene pri roki,« je dejal gospod učitelj.

Boštjanček je odhitel k vodnjaku sredi dvorišča. Ko pa je opravil svoje delo, je pristopil ves krmežljiv h gospodu učitelju in mu je z žalostnim glasom povedal, da se mu je eden izmed tintnikov razbil...

»Nesreča nikoli ne počiva!« ga je potolažil učitelj, ki je uvidel, da fantiček ni storil tega nalašč. »Stopi v pisarno, povej to gospodu upravitelju in ga prosi, naj naroči med počitnicami za naš razred nov črnilnik.«

Prišlo je Vidovo, šolarji so nastopili zlate počitnice. Na razbiti črnilnik ni pomislil nihče več.

Tedaj je šel gospod upravitelj v Ljubljano in v knjigarni naročil ducat črnilnikov.

»Prav žal mi je,« se je opravičeval prodajalec. »Pošli so nam, pa nič zato. Prav zdaj zbiramo naročila, v teku počitnic bodo tintnike izdelali in pred začetkom šolskega leta boste prejeli pošiljko na šolo.«

»Je že prav!« je odvrnil gospod upravitelj. »Saj jih pred septembrom tudi ne bomo nič rabili.«

V Zagrebu je sedež steklarskih tovarn v naši državi. Iz vseh krajev Jugoslavije prihajajo tjakaj naročila za tintnike in drugo steklovino.

Kam pojde naročilnica?

K nam v Slovenijo. V Hrastnik. V tamkajšnji steklarni odpro naročilnico in brž vele pripraviti vse potrebno, da ugođe naročilu.

* * *

Rakarjev Boštjanček in stotisoči drugih jugoslovanskih šolarjev uživajo blažene počitniške dneve: nabirajo jagode in borovnice, čofotajo po vodi in skačejo v valove, pasejo krave in pečejo koruzo. Oj, zlate počitnice!

V najbolj vročih poletnih dnevih pa imajo tam v Hrastniku dela na pretek. Naročila prihajajo z vseh strani in delavci hočejo zaslužka. Sedimo na vlak, odvedimo se ob Savi in izstopimo v Hrastniku. Tamkajšnja dolina, ob potoku Bobnu je že več desetletij poznana kot sila marljivo industrijsko središče. Razen steklarne, ustanovljene že leta 1856., imajo tam kemično tovarno, apnenico in premogokop.

Ko stopimo v steklarno, nas vodi pot najprej v skladišče raznovrstnih črepinj. Pred nami se kopiči visoka skladoonica belega, zelenega, rumenega in drugačnega razbitega stekla. Bog vedi od kod so ga semkaj poslali. Zdaj pa skačejo po kupih fantički. Bosi so in imajo menda že tako utrjene podplate, da jih steklo ne more več raniti. Odbirajo steklo in mečejo vsako barvo v posebne predalet: belo steklovino zase, zelene črepinje spet v druge oddelke... Tu se začneja črnilnik za Boštjančka.

Nato pridemo v steklarno. Več peči je tam, druga stoji za drugo. Krušne peči po kmetiških domovih so otroške igrače. Peči - talilnice so velike kakor male kmečke hiše.

Imajo več vrst peči. Najstarejše so peči na lonce. V teh so velike posode — lonci. Izdelani so iz prav posebnih snovi, da vzdrže hudo vročino in se ne stale. Nato nasujejo v lonce očiščenih črepinj in drugih potrebnih snovi, ki jih rabijo za steklo.

Stekla je več vrst, zato dajejo k vsakemu raznovrstne primesi. Tovarne hranijo v tajnosti, v kakem razmerju mešajo posamezne snovi.

Za belo steklo so potrebne na primer naslednje snovi:

1. kremenjakov pesek, ki ga dobe v okolici Novega mesta, prav primeren je tudi iz Skoplja, še boljšega, a tudi dražjega pa dobe iz Nemčije,

2. soda,

3. marmor dobe z Gorenjskega,

4. dolomit dovažajo iz Zasavja.

Nato pa pridenejo še: Glauberjevo sol, soliter, cinkovo belilo, jedavec, pepeliko in boraks.

Vse navedene snovi dobro zmeljejo in nato zmešajo po posebnih predpisih. Zmečejo jih v lonce in zakurijo peči. Za kurjavo se poslužujejo plina, ki ga mešajo z zrakom. Peklenska vročina razsaja v peči, saj se tali steklo šele pri 1500 stopinjah Celzija. Steklovino je treba segrevati 16 ur, da je tekoča in jo je možno oblikovati.

Peči na lonce so starejšega izvora, a tu pripravljajo steklovino za najfinerše izdelke. Bolj moderne so peči na bane. Teh imajo zdaj v hrastniški steklarni več; na teh gre delo hitreje izpod rok. Tudi peč na banjo je velika kakor mala kmečka stavba. Ima več odprtin in v njej žari ogenj neprestano. Okrog peči je oder in na njem stoje delavci. V peči vre razbeljena steklovina, ki je dosegla prav kar 1500 stopinj Celzija.

Vsako delovno edinico tvori več mož. Prvi poseže v tekočo steklovino z dolgo pipo. Steklovina je še najbolj podobna testu ali medu. Zlahka jo nekaj oviješ na poldrugi meter dolgo pipo. Na drugi konec cevi zapihaš z lastnimi pljuči in steklovina se napihne v mehurček. Nato potisneš cev še enkrat v peč, da nabereš še steklovine, nakar vtakneš žarečo snov v poseben model, kjer ti pomaga drugi delavec. Zdaj pihaš skozi cev v model, ki ima obliko črnilnika. Tretji delavec, po imenu odnašalec, odvzame iz modela črnilnik in ga odnese na palčici v hladilnico.

Motiš se, če meniš, da je v hladilnici res hladno. Steklo bi postalo krhko in bi počilo, če bi ga prehitro postavili na mraz, zato je v hladilnici vedno še po 500 stopinj Celzija. Na posebnih valjarjih se sučejo tintniki na tekočem traku v hladnejše prostore. Ohlajajo se sproti in tako ni več nevarnosti, da bi se skvarili.

Edinstven je pogled na delavce pri pečeh. Silna vročina struji tam okrog. Kdor ni varen pripalnice, ne zdrži tam dolgo. V razbeljeno peč in steklovino ne moreš pogledati s prostim očesom. Za goste imajo posebno barvasto steklo, ki ga postaviš pred obraz in zreš skozi poldrugi tisoč stopinj in valovanje steklovine. Delavci okrog peči, ki vtikajo cevi v peč in nato pihaajo v nje, pa se nam zde, kakor začarani godbeniki. Namesto prijetnih melodij čarajo na svojih palicah - piščalkah kozarce, steklenice, vaze, cilindre in drugo, kar imajo pač naročeno v izdelavo. Nad glavami delavcev brne ventilatorji in hlade zrak, sicer bi ne zdržali v peklenski temperaturi.

V novejšem času izdelujejo tintnike in steklenice, zlasti vrčke za pivo, tudi na stiskalnicah. To so posebni stroji, ki jim pravijo delavci »preše«. Steklar kane v model steklovino in stroj nenehoma udarja. Vsak trenutek sledi nov udarec in nov črnilnik je gotov. Ta način izdelave s pomočjo stiskalnic ali »preš« je najhitrejši.

V steklarni delajo noč in dan, vsak delavec je zaposlen po 8 ur, pri popolni zasedbi obratuje v Hrastniku okrog 1200 delavcev. Najboljše plače služijo oni pri »pipah«.

Koliko črnih izdelajo na 1 šiht? V 8 urah — kolikor traja 1 šiht ali posad — izdela 1 delovna edinica pri »pipi«, kjer je zaposlenih okrog 8 delavcev do 1500 črnih. Na »preši« pa gre delo že hitreje izpod rok, tam izdela v 1 posadu delovna edinica 4 ljudi okrog 2200 črnih.

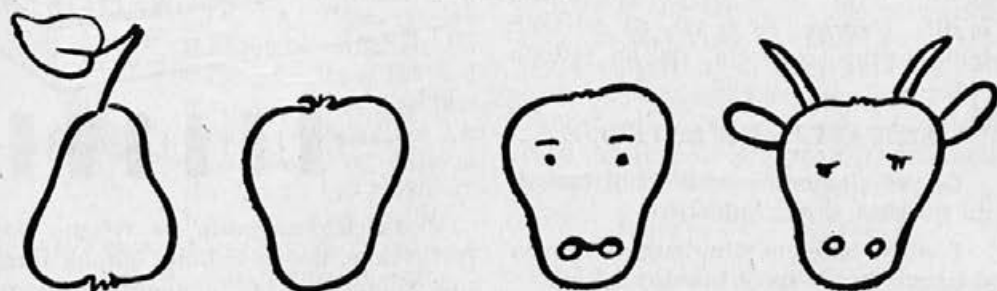
Seveda še niso črni povsem gotovi. Najprej morajo v hladilnice, nato pa, če je potreba še v brusilnico. Tam gredo skozi ducate novih rok. Vestno jih obrusijo z brusi, pa tudi v ognju, da se ne bi kdo izmed šolarčkov ranil na kakem drobci glaževine. Končno pridejo črni še v pregledovalnico, kjer ugotove, če so izdelani tako, kakor se je glasilo naročilo in če ustrezajo zahtevani velikosti in so gladki in obrušeni, da se ne more na njih nihče raniti.

Črne natikajo na tekoči trak, ki ima vse polno količkov, da zgleda kakor ogromna krtača ali pa ježeva koža. Trak se nenehoma vrti in črni romajo v zavijalnico. Tam jih omotajo ženske v slamo in jih vlagajo

v zavitke po 6 do 8 komadov skupaj. Posamezna zavijalka poveže v 8 urah do 4000 črnih. Zavitke vložijo nato v zaboje in zdaj je steklarna skončala svoje delo. Črni potujejo zdaj v Zagreb, ali kjer koli jih naroče. Seveda tudi v Ljubljano v prodajalno, ki bo dostavila naročene črne tudi šoli, ki jo obiskuje Boštjanček.

Ko bo nalival v svojo posodico črnilo, ne bo niti zdaleka pomislil, skozi koliko rok je šla stekleničica, preden je bila skončana in zgodna za uporabo. Kljub temu pa bo Boštjanček vesel darila gospoda razrednika in bo skrbno pomakal peresnik v črnin in pisal v svoj zvezek...

Steklarska industrija je v Jugoslaviji zelo razvita. Večina steklaren je v rokah Zedinjenih tovarn stekla, ki ima centralo v Zagrebu, tovarne pa v Hrastniku, Sv. Križu pri Rogaški Slatini, Straži pri Rogatcu, v Daruvarju v Slavoniji (tam zdaj delo počiva, tudi v Zagorju so steklarno ustavili), Paračinu in drugod. Naši stekleni izdelki gredo tudi v ostali Balkan in celo v Egipt. Hrastniški šol. upravitelj g. L. Hofbauer, ki nas je ljubeznivo vodil po steklarni, je ob nedavnem obisku v Kairu pil iz kozarcev, ki so jih izdelali v njegovi dolini.

Spretni risarček, na delo, tu imaš nalogo tri. Nalogo prvo, hruško zrelo, pokaže prva slika ti!

Nalogo drugo rešiš laže. Hruško tako zdaj napravi, kot jo slika druga kaže: Podobna je prvi, stoji pa na glavi!

V hruško zariši nosnico vlažno, nad njo pa črne oči, za sliko našo to je važno, pogledaj, v kaj se hruška izpremeni.

In če boš še ušesa dodal, med ta pa dva rožička, tedaj bo čuden spak nastal in slika dá ti lepega telička.

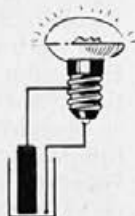
ZA TRI DINARJE ELEKTRIKE

PREIZKUŠNJA ELEMENTA

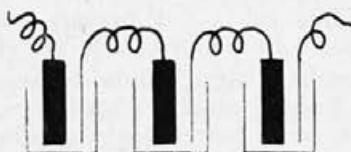
Postavi element pred sebe, pa se z obema žicama dotakni jezika. Slano! Čudno. Žica pa slana. Slana je zaradi elektrike. Če natančno paziš, boš občutil, da je ena žica bolj slana, ko druga. Tam, kjer bolj peče, se elektrika zabada v jezik, gre nato skozi nje in se po drugi žici vrača v element.

Poskusi, če na tvoj element gori žarnica. Eno žico pritisni na vijak žarnice, z drugo pa se dotakni žarnice od spodaj. Če je element pravilno grajen, bo žarnica zasvetila.

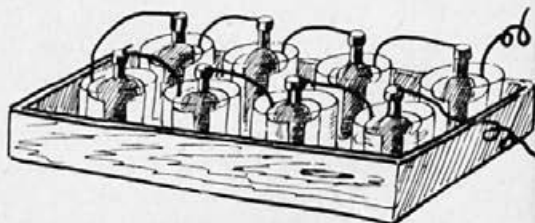
Pri tem poskusu si bil menda razočaran. Ti veš, da električne svetilke gorijo tako svetlo, da kar vid jemljejo. Na tvoj element pa gori žarnica komaj toliko, da se vidi. Počasi, prijatelj! Ti poskušaš z enim samim elementom. V bateriji pa, ki sva jo razdrli, so bili trije. Če so trije, mora bolj svetiti. Napravi še ti tri, pa bo tudi tebi žarnica zagorela, da bo jemalo vid.

Žica, ki je pritrjena na cink tretjega elementa, ostane sama.

Ob kratkem povedano: elemente je spojiti v baterijo tako, da gredo zveze od cinka na oglje, od cinka na oglje, od cinka na oglje itd. Na ta način dobimo v bateriji vedno le dve prosti žici, od katerih ena je spojena s cinkom, druga pa z ogljem. V baterijo moremo povezati poljubno število elementov. Čim več jih povežemo, tem močnejša bo baterija.

SESTAVLJANJE BATERIJE

Če več elementov med seboj pravilno povežeš, dobiš baterijo.

Postavi tri elemente drugega zraven drugega in jih spoji takole:

Žico, ki je navezana na oglje prvega elementa, pusti samo.

Žico, ki gre od cinka prvega elementa, poveži z žico, ki gre od oglja drugega elementa.

Žico, ki vodi od cinka drugega elementa, poveži z žico, ki vodi od oglja tretjega elementa.

V načrtih navadno ne rišemo baterije take, kot jo vidimo, ampak imamo slično kot za elemente tudi za baterije svoje posebne znake. Gornja slika predstavlja baterijo, ki ima osem elementov. Postavljena je v škatlo, da jo moremo prenašati. Pod to baterijo pa je na najbolj enostaven način narisana baterija, ki ima šest elementov. Debela črta v taki sliki predstavlja oglje, tanka pa cink.

MOČ ELEMENTA IN BATERIJE

1 V.

Dolžino merimo z metri, težo s kilogrami, temperaturo s stopinjami itd. Kako pa merimo elektriko, če jo sploh moremo meriti?

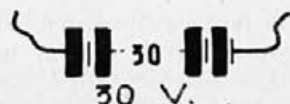
Mera za elektriko je volt. Element, ki si ga zgradil, ima en volt. Pravimo, da ima en volt napetosti. Pišemo 1 V. Če je element nov in je dobro grajen, ima napetost $1\frac{1}{2}$ volta. Reklo bi se lahko tudi: element tišči iz sebe elektriko z napetostjo 1 volta.

Če napravimo baterijo, v kateri so trije elementi, ima taka baterija trikrat toliko napetost kot en sam element. Baterija za žepne svetilke ima, kadar je nova, napetost $4\frac{1}{2}$ volta.

$4\frac{1}{2}$ V.

Čim več elementov povežemo v baterijo, tem več voltov bo imela, tem bolj

30 V.

bo pekla, če se odvodnih žic dotaknemo z jezikom. Baterija, ki ima napetost 30 voltov, speče že, če se obeh žic dotaknemo z vlažnimi prsti. Če bi se dotaknil odvodnih žic baterije, ki ima 100 voltov, bi te že pošteno streslo. Električna, ki nam služi za razsvetljavo, ima 110–220 voltov. *Dotikati se žic, v katerih teče taka elektrika, je smrtno nevarno.*

110–220 V.

Če se zablika, je to delo elektrike, ki ima napetost več milijonov voltov. Če bi mogli prestreči elektriko enega bliska ob nevihti, bi z njo mogli razsvetljevati vso državo več let.

Poleg pravkar opisane mere pa imamo za merjenje elektrike še eno mero. Z volti zaznamujemo le napetost, torej nekak pritisk. Potrebna pa

je še ena mera, s katero bomo izrazili množino elektrike. Ta mera pa se imenuje amper (A). Z volti zaznamujemo in merimo *napetost*, z amperi pa merimo *jakost* ali moč elektrike.

Da ima element, ki si ga zgradil, napetost 1 volta, sva že omenila. Kolika pa je jakost takega elementa? To je težko povedati. Če je element dobro grajen, se bo toku manj upiral, pa bo zaradi tega jakost takega elementa večja nego jakost elementa, ki je površno sestavljen. Velik element bo imel radi manjšega upora večjo jakost od majhnega. Jakost pa ni odvisna le od elementa samega, temveč tudi od poti, ki jo mora elektrika napraviti zunaj elementa. Čim daljša je taka pot, tem bolj se upira elektriki, pa more zaradi tega skozi tako pot priti le malo elektrike. Jakost takega toka je zaradi tega manjša.

Iz opisanega sledi, da potrebujemo še eno mero, mero za upor. Upor pa merimo z mero, ki se imenuje ohm (čitaj om). Če je element dobro grajen in dosti velik, ima 1 ohm upora. Tak element ima, če sklenemo odvodni žici (ki pa morata biti debeli in kratki), jakost $1\frac{1}{2}$ ampera. Tak tok bo trajal le kratko časa, ker se element na ta način hitro pokvari. Človekovo telo ima od roke do roke 10.000 ohmov upora. Če se z eno roko dotakneš ene odvodne žice elementa, z drugo pa druge, bo skozi tvoje telo tekla elektrika, ki ima napetost $1\frac{1}{2}$ volta in jakost 0,00015 ampera.

Če utegneš, si zapomni, da jakost toka najdemo, če napetost delimo z uporom. (Ohmov zakon.)

$$\text{Jakost} = \frac{\text{napetost}}{\text{upor}} \text{ ali } A = \frac{V}{O}$$

Da bo zmeda še večja, naj ti povem, da imamo za merjenje elektrike še eno mero, ki se imenuje watt (čitaj: vat).

Mere za elektriko sva omenila le mimogrede, da si zapomniš vsaj imena: Volt, Amper, Ohm, Watt. Vse mere so vzete po imenih slavnih učenjakov, ki so se z elektriko mnogo ukvarjali in napravili važna odkritja.

ODGOVORI NA VPOSLANA VPRAŠANJA

Nekaj čitateljev »Našega roda« se je oglasilo in zaprosilo za nekatera pojasnila, ki so v zvezi z razpravo: Za tri dinarje elektrike. Prav radi bomo prinašali odgovore na vsa vprašanja, ki jih bodo dostavili čitatelji. Postopali bomo tako, da bomo na skupna vprašanja odgovarjali v »Našem rodu«, na posebna vprašanja naših čitateljev pa bo osebno odgovoril pisec. V tem primeru je treba priložiti znamko za odgovor.

Vprašanja, ki so nam jih poslali iz C. in čitatelji iz Kamnika, so sledeča:

1. Ali se mora salmiak zmešati z vodo ali s kako drugo tekočino? Ali moramo salmiak najprej zmešati z vodo ali mogoče vodo vlijemo v že pripravljeno posodo?

2. Koliko sme biti debela cinkova plošča? Ali se smejo konci plošče vezati in zalotati s cinom?

3. Kako naj vežemo retortno palico?

4. Ali je prah uporaben iz vseh treh elementov?

5. Koliko lahko napravim iz 5 komadov baterij? Koliko iz 10?

6. Ali zadostuje navaden kozarec ali mora biti večji?

7. Kakšno blago mora biti za vrečico? Ali je vsako dobro?

8. Ali se sme mesto kroglic za izolacijo porabiti guma ali kak drug izolator?

Odgovori:

1. Salmiak se mora, kakor je v razpravi lepo povedano, zmešati z vodo. Najboljša je deževnica. Zmešamo, preden zalijemo.

2. Debelina cinkove pločevine je poljubna. Čim debelejša bo, tem dalje bo trajala. Konce in žico na cink lahko lotamo.

3. Vsako retortno ogelje ima medenino kapico. Na to kapico pritrdimo žico za odvod. Najbolje je, če privarimo (prilotamo).

4. Prah je uporaben iz vseh elementov. Boljši pa je, če je bolj črn — torej iz ne preveč starih baterij.

5. Iz petih baterij moreš napraviti 10 elementov. Iz desetih 20.

6. Vsak kozarec je dober, če drži osminko ali desetinko litra.

7. Vsako blago je dobro, najbolje pa močno platno.

8. Namesto steklenih kroglic smeš uporabiti gumo ali kak drug izolator, ki se ne razmoči.

SE NADALJUJE

Andrej Skufja

BESEDA O SADJU

Sadje so poznali in uživali že najstarejši narodi. Judje so uživali sveže in suhe smokve, granatna jabolka, mandlje, orehe in grozdje. Rimljani, ki so zelo čislali dobro in izbrano hrano, so začeli izboljševati prirodne sadne sorte. Vzgojili so razne sorte plemenitih jabolk in hrušek, pridelovali so že tudi razne sorte plemenitega grozdja. Na svojih vojnih pohodih so širili sajenje sadnega drevja po vseh tedaj znanih deželah.

Iz dežel med vzhodnim Turkestanom in Kitajsko so prišle v naše kraje marelice in breskve. Stari Rimljani so znali že tudi sadje shranjevati in ga predelovati v mezge in podobne sadne izdelke.

V srednjem veku so gojili plemenite sadne sorte in vinsko trto skoraj

izključno le na samostanskih in grajskih gospodarstvih. Narod ni posvečal posebne pažnje sadju. Zadovaljeval se je s prirodnim, nepožlahtnim prirastkom. Temu se ne smemo čuditi, saj so veljale vse vrste sadja še do pred nedavnega časa le za nekako dopolnilo, poslastico k drugi hrani.

Iz vseh vrst sadja, posebno pa iz grozdja, so začeli napravljati raznovrstne alkoholne pijače, ki so povzročile med narodi ogromno škodo v gospodarskem in npravstvenem pogledu.

Zlo alkohola se je tako globoko ukoreninilo skoraj pri vseh narodih, da je bilo treba velikih naporov, celo zakonitih prepovedi, da so začeli narodi spregledovati in spoznavati nesrečo in škodo, ki jo povzroča alkohol človeštvu.

Z besedo in tiskom se prepričujejo ljudje, da je sadje zdravo in važno živilo. V poslednjih desetletjih so odkrili v sadju vitamine, t. j. dopolnilne in zaščitne snovi v ljudski prehrani. Dognali so, da je v zelenjadi in sve-

žem sadju obilo najboljših vitaminov, ki so nujno potrebni za pravilno predelavo in izkoriščanje hrane. Dognali pa so tudi, da so vitamini zaščitno sredstvo proti mnogim boleznim.

Učenjaki so ugotovili tekom let razne vrste obolenj, ki so se pojavljala redno v gotovih krajih. Po opazovanju so dognali, da so ta obolenja posledica pomanjkanja vitaminov v prehrani. Dostikrat so bolezni izginile, čim so prehrano spremenili in jo popolnili n. pr. s sadjem in zelenjavo.

Nova odkritja in novi pogledi v sodobno prehrano so priborili sadju pravo veljavo. Sodobni nauk o vitaminih je premagal zmotno naziranje, da je sadje samo poslastica. Vedno večja uporaba sadja in sadnih izdelkov priča, da so ljudje sprejeli sadje med nujno potrebno prehrano.

Ker pa je zdrava in dobra prehrana temelj narodnega zdravja, moramo ta pojav iskreno pozdraviti. Sveže sadje je in ostane najprimernejša prehrana za zdravega pa tudi bolnega človeka.

Sodobna prehrana priporoča predvsem uživanje surovega sadja. S kuhanjem izgubi sadje veliko dragocenih sestavin. Boljše kakor kuhano, je suho sadje ali vkuhan v sladkorju kot kompot. Slabše je v pekmez ali marmelado prekuhan sadje.

V novejšem času zabranjujejo s posebnimi pripravami kipenje sadnih in grozdnih sokov. Te sokove — sladosome — ohranjajo in shranjujejo v neprodušno zaprtih sodih in steklenicah.

Sladosoki so najboljše brezalkoholne pijače, ki vsebujejo vse one snovi kakor sveže sadje, zato so okrepčilni, zdravi in redilni za otroke in odrasle, zdrave in bolne.

Kakor vidimo, so razni načini za predelovanje in izkoriščanje sadja za zdravo in tečno prehrano. Žal pa, da se pri nas, kakor tudi drugod še vse preveč tega božjega daru predela v alkoholne pijače, ki so za zdravo prehrano brez vsake koristi.

Važnost sadja v človeški prehrani moremo pravilno preceniti, ako vemo kaj je v sadju, odnosno iz česa je sadje.

Povprečno 82 % je v sadju vode. V ostalih 18 % je sladkor, jabolčna in limonova kislina ter razne rudninske snovi, ki urejajo pravilno delovanje želodca in črev in nas obvarujejo raznih obolenj.

Vitamini se nahajajo v svežem sadju v večjih množinah in navadno med mesom in olupkom ali kožo. Nauk o vitaminih je še mlad. Odkrili so do sedaj 16 vrst vitaminov. In vsi za naše zdravje so najbolj proučeni in poznani vitamini A, B/1, B/2, C in D. Za vse vitamine so ugotovili koliko jih potrebuje dnevno človeško telo, da se uspešno razvija in da je sposobno za nemoteno in uspešno delovanje organov.

Robidnice (črne maline) imajo obilo vitamina A in dosti vitamina B in C. V malinah je dosti vitamina A, precej vitamina C, pa malo B. Prav dosti imajo vitamina C črne češnje, slive in grozdje. Dobra jabolka imajo dosti vitamina C, v slabih in nezrelih jabolkih ga je malo. Bele češnje, breskve, marelice, hruške in jagode imajo vse našete vitamine, vendar v bolj skromni meri. Pomaranče, limone in banane imajo prav obilo vitamina C.

Proučevanje in izkušnje so pokazale, da bi moral pojesti človek dnevno vsaj $\frac{1}{4}$ kg svežega sadja, t. j. dve srednje debeli jabolki ali primerno množino kakega drugega sadja.

Ker ne jemo sadja takoj z drevesa in gre navadno skozi mnogo rok preden pride v naša usta, se lahko onesnaži. Nujno je zato potrebno, da vsako sadje umijemo v tekoči vodi, preden ga zaužijemo.

Sadje moramo vselej dobro zgristi, da ga želodec in čreva lahko in temeljito prebavita.

Po sadju ne pijmo vode, ker to moti redno prebavo in povzroča obolenja črev.

Angela Vodelova

BRANKOVE POČITNICE

Pri Klinarjevih so dobili novo služkinjo, plaho in drobno dekle, ki je bilo po enem mesecu še vedno boječe, zlasti nasproti odraslim. Sprijaznila se je le z desetletnim Brankom, ki ima že od vsega začetka posebno zaupanje do nje. Potoži ji vse nadloge, ki ga dolete v šoli ter poraze v tekmovanju pri igrah. Proti njej se najraje tudi pobaha, saj ga nihče ne posluša s takim zanimanjem in občudovanjem kakor služkinja Katica. Nasproti Branku postaja tudi ona zgovorna: najrajši mu pripoveduje o svojem domu, ki je nekje na Kozjaku, na severni meji naše domovine. Branko je v četrtem razredu; ve, kje je ta kraj, vendar tako lepo kakor Katica, ga tudi učitelj ni znal opisati. Zanimajo ga gozdovi, ki obdajajo Katičino rodno vas, živo vidi pred seboj potok, ki goni žago. Silno si zaželi videti pašnike, kjer je Katica pasla dve kravici, ko je bila v njegovih letih.

Ko pridejo počitnice, prosi Branko svojo mamo, naj ga pošlje s Katico v njeno domačijo. Brankova mama je v pisarni in ne more z njim; zakaj bi ga ne poslala z dekletom, ki mu zaupa in ki tako lepo skrbi za Branka?

Tako se Branko lepega poletnega dne vozi s Katico po zeleni štajerski. Do sedaj je bil le do Celja. Pokrajino ob velenjski progi, po kateri se vozi danes, pozna pa le z zemljevida in nekatere večje kraje z razglednic. Toda koliko lepša je ta pokrajina v resnici, kot si jo je on predstavljal v svoji domišljiji! Sadovnjaki se menjajo z njivami, na katerih občuduje lepe, ravne vrste hmeljevih nasadov, po nizkih gričih se vzpenjajo trte.

Le prehitro mine vožnja in treba je izstopiti. Na majhni postaji čakata Katico njena brata Nace in Miha, ki

oba veselo pozdravita. Katičin dom je precej daleč od postaje! Skoraj celo uro morajo hoditi, preden pridejo v vas.

Oj, to je veselje, ko zagledajo mlajši bratci in sestre Katico in Branka! Katica je najstarejša pri hiši, zato je morala prva zdoma; zato je danes svidenje toliko veselejše. Mati ji solznih oči stiska roko in dobro se ji zdi, da ji je njena gospodinja zaupala Branka. Oče zadovoljno prikimava zgovornemu dečku.

Branko je silno radoveden. Hitro se je vživel v svoje novo bivališče in njegovo okolico, ki jo je začel brž raziskovati skupno s Katico in njenimi bratci: travnik in gozd, polje in livada — povsod je hotel biti. Toda otroci tu gori nimajo mnogo časa za pohajkovanje. Oba njegova vrstnika morata ves dan pomagati očetu na polju, a tudi mlajši so vpreženi v resne dolžnosti: čisto sami morajo nakrmiti živino, jo očistiti, skidati gnoj in nastljeti hlev. Sedemletna Micika je že cela kuharica, pa tudi Katica ima že polne roke dela. Branko se čudi: kako drugače žive ti otroci tukaj kot on in njegovi mestni tovariši! Kar sram ga je in rad bi pomagal, a se ne zna prav obrniti. Namesto male Micike hoče zakuriti, a ona se smeji njegovi nerodnosti in ga napodi od ognjišča. Branko odide v vas, kjer si je pridobil že nekaj prijateljev med vaškimi otroki.

Največ jih je spoznal v nedeljo. Po maši je sedel z domačimi pred hišo. Pri njih se je ustavilo več vaških otrok, ki so se boječe približali. Dasi je bila nedelja, so bili nekateri med njimi bosi in skoraj razcapani — kakršne je pač videl v delavnikih, ko so nosili dračje iz gozda ali gnali živino na pašo. Malo v zadregi pobara Branko kočarjevega Šimna: »Kaj nisi bil pri maši, ko je nedelja?«

Deček ga plaho pogleda in se bridko nasmehne: »Oče pravijo, da tak ne morem k maši, druge obleke pa nimam in tudi čevljev mi ne morejo kupiti.«

Branka zaboli v srcu. Začuti, da je bil neroden s svojim vprašanjem. Hoče popraviti to nerodnost in otroke s kako stvarjo razveseliti. Brž steče v izbo in se vrne s knjigo, ki ima lepo poslikane platnice. Otroci veselo vzklikajo in posedejo okrog Branka. Skupaj gledajo podobe in prebirajo pesemce in zgodbi v knjigi. Na Brankovo vprašanje, če imajo tudi oni kaj takih knjig, mu Šime odgovarja: »Za knjige pri nas ni denarja. Jaz še šolskih knjig nimam.« Drugi otroci mu pritrujejo, češ da se tudi njim ne godi bolje. Vsi gledajo s hrepenenjem lepo knjižico.

Ko se odpravi Šime proti domu, mu Branko podari svojo knjižico, drugim pa obljubi, da jim jih bo prinesel prihodnje počitnice.

Popoldne gre Branko s Katico v sosednjo vas, kamor hodijo otroci tudi iz te vasi v šolo. Brž, ko sta sama, si deček olajša srce z vprašanjem, ki ga teži: »Ali je tukaj res toliko otrok, ki nimajo poštenih obleke in si ne morejo kupiti knjig niti za šolo?«

Grenek vzdihljaj zaduši Katica, preden mu odgovarja: »Da, zelo veliko je po naših krajih takih otrok, prav za prav večina. Le malo vaščanov ima toliko zemlje, da imajo njihovi otroci vse, kar potrebujejo. Drugi so pa njihovi najemniki, to se pravi, da nimajo svojega zemljišča, ampak ga vzamejo v najem in često tudi koča, v kateri prebivajo, ni njihova. Za plačilo morajo obdelati polje svojemu gospo-

darju. Najeto zemljo pa morajo obdelati otroci, ki opravljajo tudi živino kakor tudi vse ostalo delo pri hiši. Zato morajo vstajati poleti že zelo zgodaj, navadno že ob treh. Kljub temu, da so tako pridni, pa imajo zelo slabo življenje in so več lačni ko siti. Kruh imajo le ob nedeljah, meso pa le ob največjih praznikih. Obleko si sam videl, kakšno imajo. A poleti še gre, ko so lahko bosi, bolj hudo je pa pozimi. Kakor bi šli radi v šolo, morajo ostajati doma, ker ni denarja za obutev. Mnogi nimajo niti zvezkov, niti knjig, prav kakor je rekel Šime. Ali si videl Šimejevo kočo? Vsi štirje otroci spe na eni sami postelji. Tebi se zdi to čudno, ki imaš doma lepo posteljico samo zase, toda tu je drugače.

Branko se vozi proti domu. Iste lepe pokrajine hite mimo njega, a sedaj jih ne vidi. Njegove misli se mude pri otrocih kočarjev na Kozjaku. Premišljuje, zakaj je tako, in kako bi pomagal. V njem dozori plemenit sklep, ki brezmejno osreči njegovo dobro srce. Takoj, ko pride domov, bo poprosil svojo mamo, naj mu dovoli skupaj spraviti vso svojo obnošeno obleko in perilo ter čevlje, ki jih lahko pogreši. Tudi knjižice, ki jih je že prečital, ter šolske knjige od lanskega leta bo priložil, pa nekaj zvezkov bo kupil iz svojih prihrankov. Vse skupaj bo poslal Katičinim staršem, naj razdele med otroke kočarjev. Oj, to bo veselje! Vesel bo on in veseli bodo otroci v mali vasi na Kozjaku.

LOVEC IN UJEDA

Ujeda se je vjela v nastavljeno mrežo. Pa reče lovcu:

»Izpusti me pa nagovorim svoje tovarišice, da prilete sem in se vjamejo.«

Lovec pa odgovori:

»Ti hočeš izdati svoje tovarišice, da bi se sama rešila. Zato te bom sedaj umoril!«

SLABA VEST

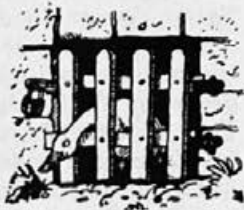
Vsi lisjaki v gozdu so tatiči. Kdor pa se piše Lisjak, še ni tat. V neki vasi pa so le imeli Lisjaka, ki je bil podoben pravemu lisjaku. Vaščani so pravili o njem, da ima dolge prste. Nič ni bilo varno pred njim. Bil je pravi cigan.

Bližalo se je Martinovo. Skoro vsaka hiša je pitala gos ali gosaka za ta dan. Le Lisjak je bil brez gosi.

»Nak, to pa ni prav!« si je mislil dolgoprstnež. »Vsi se bodo gostili, jaz bom pa lačen. Bogati bodo revne povabili, mene bodo pa pozabili. Mene nihče ne mara. Joj, pa tako bi se mi prilegla lepo zapečena goska!«

In se Lisjak odloči, da si preskrbi gosjo pečenko. On že ve, kje! Mati županja ima zidan gosjak. V gosjaku pa je gosak, ki je najlepši v vsej vasi. Vsi ga poznajo, še otroci. Če ga vprašajo, kako se piše, pa koj odgovori: »Gaga!«

in izteguje iz gosjaka svoj dolgi vrat.

»Ta gosak bo moja pečenka za Martinovo!« si misli Lisjak in oprezuje, kdaj bi

ga neopaženo odnesel. In zapazi nekega popoldne, da so vsi županovi na njivi. Po ovinku se bliža hiši in že stoji pred gosjakom.

Nihče ga ni videl. Hitro odpre vratca in se dobrika gosaku:

»No, botrček, zdaj pa greva! Boš videl, kako lepo je v moji bajti!« Gosak hoče vpiti in zagagati, a Lisjak ga stisne pod pazduho, da komaj diha. Samo še kljun odpira od začudenja in strahu.

Lisjak pa beži, se hitro plazi ob plotu, da bi ga kdo ne videl. Srečno prijadra do šole na koncu vasi. Tam se uče otroci. Uče se o lisici zvitorepki, ki krade gosi. In zapoje:

*»Iz hlevčka zginil je gosak,
ukradel nam ga je lisjak.
Oj, ta ciganasti lisjak,
Oj, ta ciganasti lisjak!«*

To se je zgodilo tisti hip, ko je hotel Lisjak z gosakom smukniti mimo šole proti svojemu domu.

»Zasačili so me!« se prestraši dolgoprstnež. V strahu izpusti gosaka in zbeži.

Gosak zakrili s perutmi in se zahvali otrokom: »Gaga!«

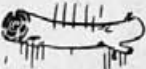

NOETOVA BARKA

Po filmu Disneya

Ilustriral Oton Gaspari

3

KO SO IN NAJSTAREJŠI PRIPELJALI
ZADNJA IZ , SO ZAČELI
IN NJEGOVI TRIJE GRADITI ZA VELIKO
 . POVEZALI SO OB IN KMALU JE
BILO GOTOVO. POTESE JE POPRASKAL
ZA . „KJE BOMO PA DOBILI?“

PA DVIGNE SREDNJI : „JAZ VEM!“

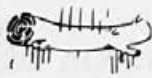
IN JE UKAZAL , NAJ PRIVALI DEBELO .
POTESE JE POSADIL NA KONEC IN JIMA
DAL V DVE RDECI . NATO JE POKLICAL .
POKAZAL JE S NA IN REKEL: „PUC, PUC!“

KO JE ZAGLEDAL RDEČI , JE STRAŠNO

, SE ZALETEL V IN GA NA DVA KOSA.

 STA HITRO NA DRUGI KONEC

 . TAM STA SPET RAZDRAŽILI Z .

JEZNO SE JE OBRNIL, SE ZALETEL V IN

GA SPET PO DOLGEM . PRIŠLI SO IN ODNESLI

 . DRUGE PA SO POLAGALE

V SKLADOVNICO.

JE RASLA IN

JE DVIGNIL :

„PRIDNO,

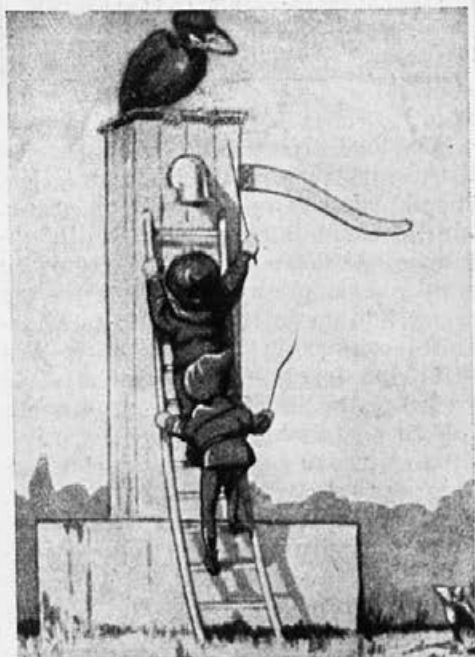
LE PRIDNO!“

ZGODBICA BREZ BESED

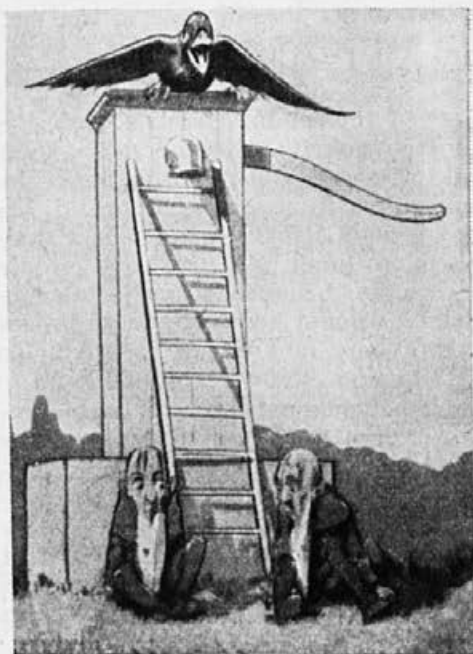
1

2

3

4

DROBNE ZANIMIVOSTI

RAZVOJ NAŠEGA ORODJA. — Vsi večji izumi so dela izumiteljev, ki jih skoro vse človeštvo pozna. Ljudje časte te izumitelje in jih občuduje. A skoro vsak dan vzamemo v roke kak predmet, o katerem ne vemo, kdo ga je izumil, ker ga ni izumil posameznik, ampak ga je človeški duh izpopolnjeval tisočletja. So predmeti, ki so nastali v prvih oblikah že v pradobi.

Vzemimo za primer kladivo! V nešteto oblikah ga dobimo. So kovaška, ključavničarska, tesarska, mizarska, čevljsarska, urarska — in mnoga druga. Čez noč niso nastala. Nekje je morala biti njihova prva oblika. Kakšna so bila prva kladiva?

Pred 100.000 in več leti so našo domovino pokrivala ledena polja, ledeniki so segali globoko v doline in doline so trgali mogočni hudourniki. Tedaj je živel *človek ledene dobe* v skalnatih votlinah. Za orožje in orodje mu je služil kamen, ki ga je tako obdelal z drugim kamnom, da ga je čim pripravnejše lahko prijel v roko. To je bilo prvo kladivo. (Slika 1.)

Na podoben način uporabljala še dandanes deca tako kladivo, ko tre orehe ali lešnike. S takim kladivom je pračlovek trl kosti, ko si je hotel prilastiti možgane ali mozeg ubitih živali. To kladivo je bilo njegovo orožje proti najhujšim sovražnikom: jamskim medvedom, jamskim levom, volkovom in hijenam.

Ledeni dobi je sledila *kamena doba*. (Pri nas okrog 4000 let pr. Kr.) še

vedno ne pozna človek te dobe kovin. A v teku tisočletji so se pokolenja naučila izdelovati bolj priročna kladiva. Posamezna plemena so že med seboj trgovala s kamenjem, ki se da najlepše obdelati. Posebno cenjena sta bila kresilni kamen in kremenjak. Te kamne so obdelovali, jih gladili in proti koncu kamene dobe jih še celo prevrtali. Kladiva, sekire, noži, motike — vse je bilo iz kamna, a nič več jih niso držali neposredno v roki, temveč vsakemu orodju so dali ročaj ali toporišče ali držaj. (Slika 2.) Za to so najraje rabili leskov ali gabrov les.

Ščasoma je postajala oblika kamnitih kladiv vedno popolnejša. Tako so že bila lepo oblikovana, da se nam zdi neverjetno, kako jih je bilo mogoče izdelati, ko takrat niso poznali drugega orodja za obdelavo kot zopet kamen. (Slika 3.) Umetniška roka pračloveka, ki jih je izdelala, zasluži naše občudovanje.

Okrog 2500 let pr. Kr. so se pojavili prvi predmeti iz bakra, ki je bil prva človeška kovina. Spet so se oblike kladiv izboljšale. (Slika 4.)

Bakra so se ljudje posluževali za izdelovanje orodja razmeroma le malo časa. Z mešanico 91 delov bakra in 9 delov kositra so dobili tršo kovino bron. S tem je človeštvo stopilo v *bronasto dobo*. Ta doba je dala kladivu obliko, ki jo ima še dandanes.

Okroglo uho je izginilo. Bronasti predmeti so se ulivali, zaradi tega se je lahko izdelovalo pravokotno uho.

Okrog 1000 let pr. Kr. je zavladovalo železo, ki igra še v naši dobi važno ulogo.

Otroci, ko boste zagledali v muzejnih kako kladivo iz kamna, oglejte si ga s spoštovanjem. Pred tisočletji je bilo ponos tistih, ki so ga imeli. Bilo je prvo orodje in prvo orožje človeka, ki ga je napravilo za gospodarja vse zemlje.

ČIŠČENJE SREBRNEGA PRIBORA.

Ako želimo, da bo naš srebrni pribor, kot tudi posode iz srebra lepo očiščen, tedaj se poslužimo enostavnega in cenjenega sredstva — krompirjeve vode. Vodo, v kateri smo skuhalo krompir, odlijemo še vročo in v njej umivamo pribor, oziroma posodo, ki jo želimo očistiti. Za tem izplaknemo vse dobro v precej vroči čisti vodi. Posušimo pa vse reči s tem, da drgnemo vsako reč posebej s flanelasto krpo.

OBLEKE DEKLIC, KI NOSIJO SE dolge lase in si jih povijejo v kite, se navadno umažejo na hrbtni strani. Take temne madeže opazimo na jopih, oblekah, plaščih in so seveda nastali zaradi kit, ki vise deklicam na hrbet. Ako niso ti madeži že preveč zastareli, jih kaj lahko odpravimo z mlačno vodo, ki smo ji pridali nekoliko salmijakovca. S to vodo zdrgnemo vsa umazana mesta in jih nato dobro posušimo na toplem prostoru, ne pa na soncu, ker sicer dotična mesta obledé.

IZ ODPADLEGA SADJA — KIS. Iz raznih odpadkov sadja ali pa iz slabega sadja, ki ga ne moremo uporabiti v kuhinji, si lahko napravimo prav dober kis, kakršnega uporabljamo v kuhinji. Odpadke, ki smo jih pripravili v ta namen, dobro pretolče-

mo in lahko tudi sesekljamo ter stresemo v večjo posodo ali pa v snažen sod. Stehtani sadni vsebini prilijemo na 5 litrov sadja 4 litre vrele vode. Sedaj zavlečemo sod ali posodo na topel kraj. Približno v enem tednu bo nastopilo vrenje sadne zmesi in tedaj precedimo tekočo snov skozi čisto krpo v drugo posodo. Tekočino zopet stehtamo in dodamo na 5 litrov snovi $\frac{1}{8}$ kg droži ter nekoliko drobtin, pripravljenih iz črnega kruha. Zatem pokrijemo posodo s pokrovom, ki jo dobro zapre, vrhu tega pa damo še debelo volneno odejo. Po 4 tednih posodo odkrijemo in opazimo, da je kis že narejen in ga pretočimo takoj v že pripravljene steklenice.

ALI GA POZNATE? — MED VSEMI pticami je najrazuzdanejši. Vse noči se okoli polepa, zjutraj pa prav rad malo poleži. To pa je tudi sreča, ker bi drugače s svojim krikom še pred zoro zbudil ptice in ljudi.

Tisti, ki živi na deželi, je strah in trepet kmetov in nobena setev ni nikdar varna pred njim. Je tudi brez značaja in se prilagodi vsaki priliki, da je le želodec poln. Rad se tudi norčuje. Kadar mu na njivi kmet postavi strašilo, da mu ne pozoblje pšenico, kričaje prileti, se spusti na strašilo ter dvigne silen krik in vik, da opozori vso vas, kako brez skrbi sedi na strašilu in zoblje tuje žito.

Nekateri pa je priletel tudi v mesto. Tu se potika po cestah in dvoriščih ter leta na razne tatinske izlete. Kadar pa ga zasačijo in celo streljajo za njim, potem se pa njegova predrznost takoj spremeni v največjo bojazljivost.

Kakor je breznačajen, bojazljiv in drzen, tako je tudi — len. Niti gnezda si ne naredi sam in si najraje poišče kako duplino, žleb ali drug primeren kraj. Najljubše mu je lastovičje gnezdo.

Z vsemi živi v večnem sovraštvu — a kljub temu se mu bolje godi kot drugim. Med pticami ni nobene, ki bi mu bila po značaju podobna — med ljudmi pa marsikdo.

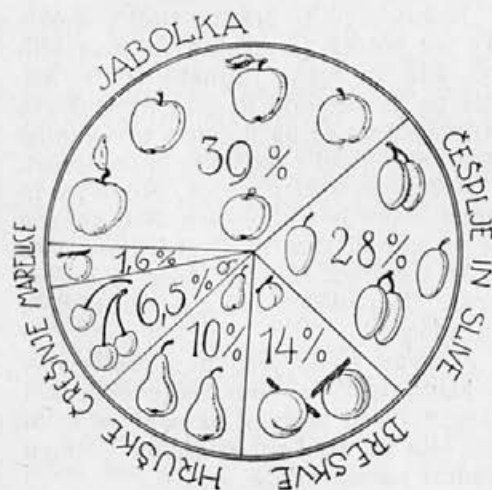
SKRIVNOSTNA SELITEV NAŠIH štorcelj. — Je nekaj čudnega v tem ptičjem letu. Dvakrat v letu vidimo njih prihod in odhod, pa vendar je to skrivnostni čar, in oko raziskovalca ne more prodreti v to skrivnost. Leto za letom v istem času zapustijo štorcelje našo domovino, da nastopijo dolgo pot v Afriko. Je, kakor da bi imele pratiko in se po tej ravnale.

Nobeden učenjak in raziskovalec ni mogel dosedaj te uganke rešiti, odkod da štorcelje vedo tako dobro za svoj čas.

Strašno dolga je pot, ki jo štorcelje preletijo. Od Evrope pelje ta pot na obal Sredozemskega morja. Prava pota pa nam niso znana. Mi samo vemo, da štorcelje rabijo dve smeri, ki globoko peljeta v Južno Afriko. Kako pa ti ptiči pot najdejo? Nobeden ne ve tega. Samo to je dognano: S svojimi očmi se ravnajo po zemeljski površini, ki leži kot zemljevid pod njimi. Kakor hitro pridejo štorcelje do skrajnega kraja Evrope, postanejo nemirne. Ko so pa našle orientacijo, pa hajd proti Afriki.

SADJARSTVO V ŠTEVILKAH. —

Izmed vseh sadnih plemen je na svetu največ jablan (39 %, t. j. skoro $\frac{2}{5}$ vseh sadnih dreves), sliv in češpelj je 28 %, breskev 14 %, hrušk 10 %, češenj 6,5 %, marelic 1,6 %. (Glej razpredelnico!)

Največ jablan raste v državi USA (Zedinjene države Severne Amerike), in sicer 116.000.000 dreves
v Nemčiji 76.000.000 „
v Rusiji 52.000.000 „
v Angliji 15.000.000 „
v Kanadi 12.000.000 „
v Jugoslaviji 8.000.000 „

Vsako drevo da povprečno na leto:
v Jugoslaviji 32 kg jabolk
v Angliji 24 „ „
v Češkoslovaški 24 „ „
v Nemčiji 19,5 „ „

Tu vidimo, da so podnebne razmere v Evropi za jableane najugodnejše v naši državi.

Največ sliv in češpelj raste v Jugoslaviji, in sicer 50.000.000 dreves
v Romuniji 48.000.000 „
v Nemčiji 42.000.000 „
v Rusiji 24.000.000 „
v Češkoslovaški 15.000.000 „

Vsako drevo rodi povprečno na leto:
v Jugoslaviji 15 kg sliv
v Nemčiji 9 „ „
v Rusiji 8 „ „

Iz navednega sledi, da je sadjarstvo v Jugoslaviji silno važna gospodarska panoga in med evropskimi državami na prvem mestu.

Največ češenj pridelava Nemčija, kjer raste 22 milij. češnjevih dreves. Z zgodnjimi češnjami zalagata svetovni trg predvsem Italija in Francija, ki imata za to sadno vrsto ugodno podnebje. Sorazmerno malo češnjevih dreves pa raste v državi USA. V Jugoslaviji raste 2 milijona češenj.

Breskev pridelava največ Kalifornija (Sev. Amerika). Tam raste 10 milij. breskovih dreves. V Južni Afriki je 7 milij. breskev in le 3 in pol milij. jablan. Ogromni breskovi nasadi so v Evropi v Italiji (v Padski nižini in na obronku ital. Apeninov), v Španiji ter v Franciji (v porečju reke Rhone). V Jugoslaviji raste 600.000 breskovih dreves.

Na leto pridelajo povprečno:
v Italiji 2.600.000 q breskev
v Španiji (pr. voj.) 500.000 „ „
v Franciji 200.000 „ „
v Jugoslaviji 82.000 „ „

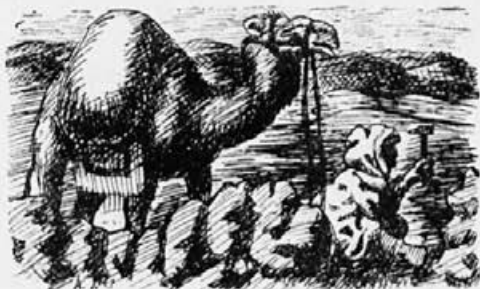
MLADINA PIŠE

PISMO IZ AVSTRALIJE. — DO SEDAJ smo se vozili po Jadranskem, Sredozemskem, Rdečem in Arabskem morju. Ponoči smo krenili v Indski ocean ter po desetih dneh viharne vožnje dosegli Avstralsko obalo. Do sedaj je kazal toplotmer vedno 80 do 85°. Dne 23. septembra je pričel pihati močan veter. Ozračje se je ohladilo. Nebo se je pooblačilo. Ladja je postajala nemirna ter se je pričela zibati na vse strani. Korak mi je postal negotov, v želodcu sem občutila čudno neugodje. Ležali smo največ na posteljah v kabinah. Hrana nam ni šla Bog ve kako v tek. Od časa do časa smo morali plačati morju obvezni davek.

Dne 30. septembra smo zagledali obalo, ki smo se je morda še bolj razveselili kot Kolumb na svojem potovanju. Fremantle se imenuje pristanišče na jugozahodni obali Avstralije. Poslovili smo se od naših Dalmatincev, ki so dospeli na cilj svoje poti. Mesto je podobno našim. Tu gospodarijo Angleži. Še isti dan zvečer smo nadaljevali vožnjo. Vreme je bilo deževno, morje nemirno. Nizko nad parobrodom so se valili temni oblaki, kot pri nas v zimi, preden prične snežiti.

Valovi so bili visoki, da so se razlivali po spodnjem krovu. Me tri se nismo počutile dobro in smo se skrile kar pod odejo v kabini. Mama je bila zdrava. Po tridnevnem viharju se je zjasnilo in ponosno je plul zopet »Oronsay« kot zmagovalec proti Adelaidi. Poleg drugih potnikov sta izstopila tu tudi dva Medjimurca. Še isti dan smo krenili zopet na odprto morje za Melbourne. Sedeli smo na krovu in opazovali lepoto morja, ki ima tu mavrično barvo in je mirno kot jezero.

V luki glavnega mesta države Viktorije, v Melbourne, je izstopila tudi naša najboljša prijateljica vse vožnje, neka Medjimurka, ki se je peljala k svojemu možu. Z žalostjo v srcu smo se poslovili od nje. Na ladji nas je ostalo že bolj malo. Melbourne ima nad 1 milijon prebivalcev in je najvažnejše mesto Avstralije. V pristanišču smo stali dva dni in smo imeli dovolj prilike za ogled največjega industrijskega središča na tej celini. Od tu izvažajo največje množine volne v Anglijo. Volno prenašajo tudi velblodi. — Piše Danica Plut, bivša učenka šole v Podzemlju. Ilustrira Tomaž Kvas iz Ljubljane. — Konec prihodnjič.

DRAGI, NEPOZNANI TOVARIS! — V drugi številki »Našega roda« smo brali, naj nabereмо letno naročnino za enega izmed naših revnih obmejnih bratov. Z veseljem smo to izpolnili in smo kar tekmovali, kdo bo dal več. Vsak je prispeval po svoji moči, in tako smo zbrali znesek 25 din ter smo to vsoto danes odposlali Mladinski matici.

V šoli nas je 105 otrok, od katerih je 36 naročnikov »Našega roda«.

Želeli bi izvedeti za Tvoj naslov! — Pozdravljajo Te učenci-ke II. r. lj. š., Jezero, p. Preserje pri Ljubljani.

SINICA IN JOŠKO

*Siničica, siničica,
ti moja draga ptičica.*

*Na okno zjutraj priletiš,
o meni čivkaš, govoriš.*

*Kozak Primož,
2. r., Ljubljana-Vrtača.*

LOJZEK. — LOJZEK HODI BOS PO Ljubljani. Vedno se smehlja, zato ga imamo otroci radi. Gospe mu dajejo jedi in obleke. Spi na senu. — **Tatjana Jarc,** II. r., Ljubljana - Mladika.

MOJE POČITNICE. — JAZ IN NADICA sva preživeli lepe počitnice. Nadica je moja punčka, moja najljubša igrača. Hodili sva se skupaj kopat na Ig. Nekoč sva šli s teto in stricem v Polhov Gradec. Tam nas je zajela huda nevihta. Na vozu smo se skrili pod odeje. Bliskalo in grmelo je, da je bilo groza. Mene je bilo strah, punčke pa nič.

V mesecu avgustu smo šli na Veliko in Malo planino. Tam je polno koč, kakršnih še nisem videla. Okrog koč se je pasla živina. Najbolj so mi ugajali telički, ovce in veseli pastir Miha. Imel je mnogo živine na skrbi. Nek večer je pa na vse pozabil ter se šel veselit v turistovsko koč. Tam je vriskal in pel. Njegova uboga živina ga je pa čakala pred stajo.

Tudi v Celju in Mariboru sem bila. Obiskala sem brata in sestrice. Sem namreč pri teti in stricu, ker nimam mamice več — umrla mi je. — **Roža Reichman,** III. odd. šole kraljice Marije v Ljubljani.

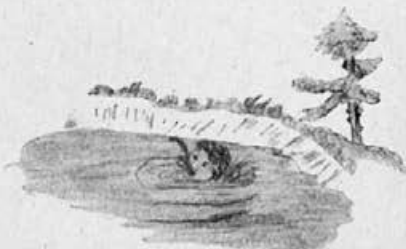
ZABJI LOV

Na Golem je čudovit svet, poln mlak, v katerih vlada v poletnem času živahen živ-zav. Jaz sem bil mnogokrat na Golem. Tam živi star lovec, ki zna pripovedovati prelepe pravljice.

Tudi meni je povedal eno o žabjem kralju, ki ima svoj grad v najlepši in največji mlaki, ki nosi prelepo ime Vodica. Žabji kralj ima na glavi zlato krono, ki ima v sebi silno moč. Kdor bi si to krono pridobil, bi pridobil obenem tudi neizmerne zaklade zlata, biserov in drugih dragocenosti, ki jih čuvajo žabe v golovških mlakah.

Ta pripovedka je kajpada vzbudila v meni vročo željo, da bi dobil v pest žabjega kralja in njegovo zlato krono. Zamikalo pa je tudi mojega brata, zato sva se nekega dne odpravila skupno na žabji lov. Oskrbela sva si potrebne pripomočke in sva jo ubrala z najlepšimi nadami proti mlaki Vodici. Po enourni hoji sva dospela do nje. Pričel se je živahen lov na žabe, kralja pa ni hotelo biti med njimi. Vedno živahneje je bilo najino lovljenje in naenkrat brat spodrsne na mokrih ilovnatih tleh. Štrbunknil je v umazano mlako. Ves umazan je bil, moker seveda do kože in le z velikim napotrom je zlezel ven.

Vsa poparjena sva se vrnila v svoj počitniški dom. Žabjega kralja pa ne bova več lovila. — **Perless Heini,** uč. III. r. deške vadnice v Ljubljani.

Rešitve ugank v 2. številu »Našega roda«:

Križanka »Slone«:

Vodoravno: 1. pragozd, 7. Kras, 8. cev, 9. rod, 10. peta, 11. ugoden, 12. ha, 13. ta.

Navpično: 1. proga, 2. Rado, 3. as, 4. ocena, 5. zet, 6. dva, 7. kruh, 10. pet.

Cicibanova križanka:

Vodoravno: 1. krt, 2. pet, 3. Bog, 4. pot, 6. rep, 10. cev, 11. kot, 12. lok. Navpično: 3. brivec, 4. pot, 5. tek, 6. rog, 7. vol, 8. pet, 9. top.

Številčna križanka:

Daj nam danes naš vsakdanji kruh

Napačna vejica.

Imam deset prstov, na vsaki roki pet, in dvajset na rokah in nogah.

Pravilno so rešili in izžrebani so bili:

Kosaber Erna, učenka 6. razr. ljudske šole v Trbovljah.

Pogačar Jožko, učenec 2. razr. ljudske šole na Homcu.

Sračnjek Terezija, učenka 6. razreda lj. šole, Sv. Jurij, Prekmurje.

Prejeli so lepe nagrade.

LJUDSKA SAMOPOMOČ

reg. pomožna blagajna

v Mariboru, Aleksandrova 47

v lastni palači

Podružnica: Ljubljana, Tyrševa cesta 34

sprejema vse zdrave osebe od 17. do 70. leta v zavarovanje za pogrebno za zneske od din 1000— do 10.000—; za doto od 1. do 16. leta starosti za zneske od din 1000— do 25.000—; — Zahtevajte brezplačno pristopno izjavo in informacije! — Do sedaj izplačali na podporah preko 30 milijonov dinarjev.

Ustanovljena leta 1927.

Zaupniki se sprejemajo za vsak kraj dravske banovine

Otroci, hranite in varčujte,
p o m n i t e :
Iz malega raste veliko!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

izdaja na dom domače hranilnike,
najboljše učence obdaruje z zlatimi
darilnimi knjižicami. Stopite tudi Vi v
krog njenih vlagateljev in varovancev!

Kar potrebuje mladina v šoli
in doma, dobi po nizkih cenah v

Učiteljski knjigarni

v Ljubljani

in v podružnici v Mariboru

Posebno priporočamo bogato izbiro lepih
mladinskih knjig po znižanih cenah.
Izberite knjige po cenikih, ki jih imajo
šolski upravitelji, in naročite skupaj,
da bo nižja poštnina

Klišee

eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd., izdeluje

klišarna

»Jugografika«

Ljubljana, Sv. Petra nasip 23

TI NE VEŠ KAJ JE

505...?

NA MESTO! DRUGI RED...

PROIZVODNI UNION ZAGREB